

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tiina Kerkkänen 1700088
Satu Veikanmaa 1800096

Huoltajien osallisuuden edistäminen – Menetelmäkansio Pikku-Kaar-
len päiväkotiin

Opinnäytetyö
Marraskuu 2019



OPINNÄYTETYÖ
Marraskuu 2019
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijät
Tiina Kerkkänen
Satu Veikanmaa

Nimeke
Huoltajien osallisuuden edistäminen – Menetelmäkansio Pikku-Kaarlen päiväkotiin

Toimeksiantaja
Nurmeksen kaupunki, Pikku-Kaarlen päiväkoti

Tiivistelmä

Toiminnallisen opinnäytetyön aiheena oli huoltajien osallisuuden edistäminen. Varhaiskasvatuslain sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan huoltajilla pitää olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Opinnäytetyön tarkoituksena oli edistää huoltajien osallisuutta ja osallistumista kokoamalla erilaisia keinoja ja menetelmiä varhaiskasvattajien käyttöön.

Kehittämistyön prosessia ohjaavana menetelmänä käytimme lineaarista mallia. Tiedon- tuotannon ja osallistamisen menetelminä olivat haastattelut varhaiskasvatuksen henkilökunnalle sekä ideapilvi. Haastatteluiden ja ideapilven pohjalta kokosimme kesäkuussa 2019 menetelmäkansion, johon tuli varhaiskasvatuksessa jo olevia menetelmiä sekä uusia menetelmiä. Arviointi toteutettiin kyselynä varhaiskasvattajille, kun he olivat tutustuneet kansioon. Opinnäytetyön prosessin ajan pidimme päiväkirjaa, jota hyödynsimme reflektoinnin tukena prosessin ajan.

Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyi menetelmäkansio huoltajien osallisuuden edistämiseksi. Arvioinnin perusteella menetelmäkansio on selkeä, toimintaideat tulee hyvin esille ja kansio tuo uusia ideoita huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Kieli
Suomi

Sivuja 51
Liitteet 4
Liitesivumäärä 51

Asiasanat

varhaiskasvatus, huoltajien osallisuus, kasvatusyhteistyö, osallistavat menetelmät



THESIS
November 2019
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600

Authors
Tiina Kerkkänen
Satu Veikanmaa

Title
Advancing the participation of guardians´

Commissioned by
City of Nurmes, Pikku-Kaarles kindergarten

Abstract

The theme of this functional thesis was advance guardians´ participation. According to the Early Childhood Education law and the principles of the Early Childhood Education Plan, guardians´ must have the opportunity to participate in the planning and development of early childhood education. The purpose of this thesis was to advance the involvement and participation of guardians´ by bringing together different measures and methods for early childhood educators.

A linear model was used as a paradigm for this development process. Methods included interviews with the staff of early childhood education and a cloud of ideas to engage staff to the production of the method folder. Based on interviews and a cloud of ideas, we compiled a method folder in June 2019 including existing methods and new methods for early childhood education. The evaluation for the early childhood educators was conducted by a questionnaire after they had familiarized themselves with the folder. During the thesis process, we also kept a thesis-diary which we used to support reflection throughout the process.

As a result of the functional thesis, a methodology folder was created to advance the participation of guardians´. Based on the evaluation the method folder is clear and operational ideas are presented well, also the folder brings new ideas for co-operation with the guardians´.

Language
Finnish

Pages 51
Appendices 4
Pages of Appendices 51

Keywords

early childhood education, guardians´ participation, parental partnership, participatory methods

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatuksen lähtökohtia	6
2.1	Varhaiskasvatus käsitteenä.....	6
2.2	Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja säädökset.....	7
3	Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa	8
3.1	Osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen käsitteenä	8
3.2	Huoltajien osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen	11
3.3	Kasvatusyhteistyö	13
4	Toiminnan kehittäminen ja arviointi varhaiskasvatuksessa.....	14
4.1	Osallistavien menetelmien käyttäminen	14
4.2	Lakisääteinen arviointi.....	15
4.3	Huoltajien osallistuminen kehittämiseen ja arviointiin.....	16
4.4	Aiempi tutkimus ja opinnäytetyöt.....	18
5	Opinnäytetyön lähtökohdat	20
5.1	Pikku-Kaarlen päiväkoti.....	20
5.2	Opinnäytetyön tavoite ja tehtävä	21
6	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	22
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	22
6.2	Prosessia ohjaava menetelmä	23
6.3	Tiedontuotannon ja osallistamisen menetelmät	23
6.4	Arviointimenetelmät.....	25
7	Opinnäytetyön prosessi	27
7.1	Alkutilanne.....	27
7.2	Haastattelut.....	29
7.3	Kiertävä ideapilvi	32
7.4	Menetelmäkansion kokoaminen.....	32
7.5	Valmiin tuotoksen luovuttaminen ja esittely.....	35
7.6	Arviointikysely Pikku-Kaarlessa.....	36
7.7	Tulosten tarkastelu	36
8	Pohdinta.....	38
8.1	Opinnäytetyöprosessin ja tuotoksen arviointi	38
8.2	Ammatillinen kasvu	42
8.3	Luotettavuus ja eettisyys	46
8.4	Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja kehittäminen	48
	Lähteet.....	49

Liite 1	Haastattelu
Liite 2	Ideapilvi
Liite 3	Arviointi
Liite 4	Menetelmäkansio

1 Johdanto

Huoltajien osallisuus on tällä hetkellä ajankohtaista varhaiskasvatustalain uudistutua. Varhaiskasvatustalakiin on kirjattu, että varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on vanhemmille tai muulle huoltajalle annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa asioissa. (Varhaiskasvatustalaki 20 §). Lain uudistuksen myötä varhaiskasvatuksessa on alettu kiinnittämään entistä enemmän huomiota huoltajien osallisuuteen ja keinoihin, joilla sitä voisi edistää.

Opinnäytetyön tavoitteena on huoltajien osallisuuden edistäminen Pikku-Kaarlen päiväkodissa. Opinnäytetyön tarkoitus on koota menetelmäkansio, joka sisältää teoriaa ja toiminnallisia menetelmiä, joita voi käyttää huoltajien osallisuuden edistämiseen päiväkodissa. Huoltajien osallisuus on tärkeä osa varhaiskasvatuksen arvioinnissa ja sen kehittämisessä. Osallisuutta voi tukea erilaisin menetelmin, joilla mahdollistetaan osallisuuden toteutuminen tasavertaisesti. Tärkeä osa osallisuutta on varhaiskasvatuksen näkyväksi tekeminen huoltajille. Erilaisten toiminnallisten menetelmien avulla varhaiskasvatuksen toimintaa voi tuoda konkreettisemmin näkyväksi ja osallistaa huoltajia siihen. Toimeksiantajana on Pikku-Kaarlen päiväkotij Nurmeksessa. Opinnäytetyön tekeminen tarjosi meille mahdollisuuden syventää tietoutta huoltajien osallisuudesta ja keinoista sen edistämiseksi.

Opinnäytetyössä avaaime aluksi aiheeseen liittyvää teoriaa. Teoriaosuus käsittelee varhaiskasvatusta, huoltajien osallisuutta ja kasvatusyhteistyötä. Tämän jälkeen käsittelemme toiminnan kehittämistä ja arviointia. Raportissa kerromme opinnäytetyömme lähtökohdista, menetelmällisistä valinnoista ja prosessin vaiheista. Lopuksi pohdimme omaa ammatillisista kasvuamme ja opinnäytetyön hyödynnettävyyttä.

2 Varhaiskasvatuksen lähtökohtia

2.1 Varhaiskasvatus käsitteenä

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatustilain mukaan lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta, joka on suunnitelmallista ja tavoitteellista ja jossa pedagogiikka painottuu erityisesti. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää sille erikseen varatussa tilassa, kodin omaisessa hoitopaikassa tai yksityiskodissa, jolloin puhutaan päiväkodista ja perhepäiväkodista. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 20–21.)

Varhaiskasvatus on lapselle tärkeä vaihe hänen kasvunsa ja oppimisen polulla. Se on osa suomalaista koulutusjärjestelmää, jossa huoltajilla on kuitenkin ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on vastata omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista sekä täydentää ja tukea kotien kasvatustehtävää. (Opetushallitus 2016, 8.)

Varhaiskasvatus vaikuttaa lapsen ja nuoren elämässä pitkälle. Se luo vankan pohjan oppimiselle, jossa kunkin lapsen yksilöllistä kehitystä tuetaan ja kannustetaan. Varhaiskasvatus tasoittaa lasten kotitaustoista johtuvia eroja, ja samalla mahdollistaa lapsille yhdessä oppimisen mahdollisuuksia. Lapsi hyötyy varhaiskasvatuksesta myöhempää koulutusta ajatellen ja tasa-arvoistaa lasten mahdollisuuksia koulutusvalintoihin ja tulevaan yhteiskunnalliseen asemaan. Varhaiskasvatuksen tulee olla laadukasta, koska sen vaikuttavuus yhteiskunnassa ja merkitys kunkin lapsen oppimiselle ja kehitykselle on todennettu ja ymmärretty. Varhaiskasvatusta tulee kehittää koko ajan. (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 9.)

Varhaiskasvatuksella on suuri merkitys perheen arjen sujuvuudessa. Se mahdollistaa huoltajien opiskelun, työssä käynnin sekä yhteiskunnan toimintoihin osallistumisen. Kun huoltajat ovat tyytyväisiä varhaiskasvatuksen paikkaan, he haluavat pitää siitä kiinni. Varhaiskasvatus tukee perheiden kasvatustyötä. (Heinonen ym. 2016, 212–213.)

2.2 Varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja säädökset

Varhaiskasvatustalaki (540/2018) on keskeinen laki, joka koskee varhaiskasvatusta ja myös varhaislapsuutta. Laissa säädetään lapsen oikeuksista varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen järjestämisestä, tuottamisesta ja tietovarannosta. Varhaiskasvatustalaki sovelletaan yksityisen palveluntuottajan, kunnan ja kuntayhtymän tuottamaan tai järjestämään päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan tuottamiseen ja järjestämiseen lakia sovelletaan soveltuvin osin. Varhaiskasvatustalaki täydentävät päivähoitoasetus ja varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnalliset perusteet sekä sosiaalihuollon lainsäädäntö. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019; Heinonen ym. 2016, 32.)

Kunnan vastuulla on laadukkaan varhaiskasvatuksen järjestäminen. Kunta voi järjestää varhaiskasvatuksen joko itse tai yhdessä sopimuksin toisen kunnan/kuntien kanssa. Toiminnan voi järjestää myös olemalla jäsenenä toimintaa hoitavassa kuntayhtymässä, hankkimalla palveluja esim. yksityiseltä palveluntuottajalta tai antamalla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) mukaisen palvelusetelin. (Heinonen ym. 2016, 32.) Varhaiskasvatusta on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä huomioiden asutuksen sijainti ja liikenneyhteydet. Paikalliset tarpeet tulee huomioida päiväkodin toiminnassa kalenterivuoden aikana sekä aukioloaika vuorokaudessa. (Varhaiskasvatustalaki 5 §.)

Varhaiskasvatustalassa on säädetty varhaiskasvatukselle tavoitteita. Yhtenä tavoitteena on edistää jokaisen lapsen kehityksen ja iän mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Muita varhaiskasvatukselle säädettyjä tavoitteita on mm. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Tavoite on myönteiset oppimiskokemukset sekä toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa sekä lapsen mahdollisuuksien varmistaminen osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. (Varhaiskasvatustalaki 3 §.)

Käytämme opinnäytetyössä termiä huoltaja. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (352/2019) kertoo, että lapsen huoltajia ovat hänen vanhempansa tai henkilöt, joille on uskottu lapsen huolto. Kun lapsi täyttää 18 vuotta, hänen huoltonsa päättyy.

Varhaiskasvatuslaissa säädetään, että lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi on tarjottava säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatuslaki 20 §.)

3 Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa

3.1 Osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen käsitteenä

Monessa yhteydessä osallisuus nähdään syrjäytymisen vastakohtana. Osallisuus on moniulotteinen sateenvarjokäsite, eikä sille todellisuudessa ole vakiintunutta määritelmää. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2018.) Laaja ja moniulotteinen sosiaalisen osallisuuden käsite kokoaa näin ollen alleen erilaisia lähestymistapoja ja näkökulmia (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 1). Osallisuuden tunne tulee omakohtaisesta ja -ehtoisesta toiminnasta ja vaikuttamisesta omassa elämässä. Se on yksilöllinen tunne kiinnittymisestä ympäristöön, yhteiskuntaan tai yhteisöön. Keskeistä on tuleminen kuulluksi, sitoutuminen ja luottamus. (Jämsén & Pyykkönen 2014, 9.)

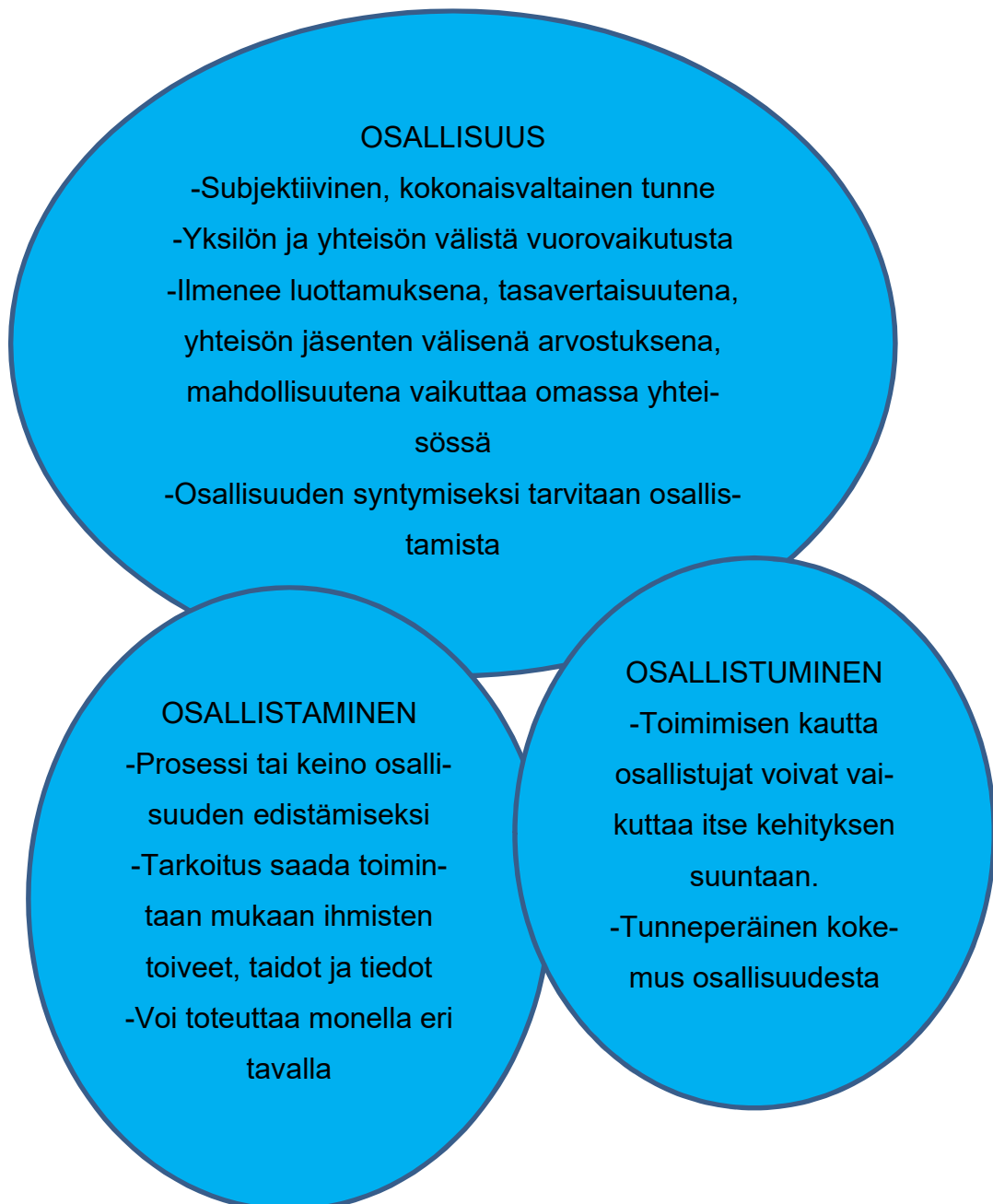
Osallisuus on subjektiivinen ja kokonaisvaltainen tunne, että yksilö vaikuttaa elämäänsä ja ympäristöönsä. Koska yksilötasolla kokemus osallisuudesta vaihtelee henkilöiden välillä, vaihtelee myös osallisuuden subjektiivinen kokemuksellisuus. Näin ollen sama tilanne voi eri henkilöille tarkoittaa hyvinkin erilaisia osallisuuden kokemuksia ihmisen oivaltaessa osallistumisen mahdollistamat hyödyt, voi siitä syntyä osallisuuden kokemus. Osallisuus on enemmän kuin osallistuminen, mutta osallisuuden syntymiseksi voidaan tarvita osallistamista. (Heinonen ym. 2016, 229; Leemann ym. 2015, 5.)

Osallisuus on tunne, joka tulee ihmisen ollessa osallisena yhteisössä. Se ilmenee luottamuksena, tasavertaisuutena, yhteisön jäsenten arvostuksena ja mahdollisuutena vaikuttaa omassa yhteisössään. Demokratian perustana osallisuus on oikeutta vaikuttaa ja osallistua kehitykseen yhteiskunnassa ja itseään koskeviin asioihin. Osallisuuden edistämiseksi tärkeä rooli on sekä yhteiskunnan palveluilla että muilla toimijoilla, kuten järjestöillä ja yhdistyksillä. Asiakasosallisuus on tärkeä osa palveluiden kehittämisessä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2019.)

Sosiaalista osallisuutta voidaan edistää, mutta kokemuksellista osallisuuden tunnetta ei voida määrätä ulkopuolelta. Osallisuuden ja osallistamisen välinen ero on tärkeää havaita. Osallistaminen on prosessi ja keino osallisuuden edistämiseksi. Osallistuminen voi olla osa tunneperäistä kokemusta osallisuudesta. (Leemann ym. 2015, 5.) Osallisuus on aitoa kuulluksi tulemistä ja kuulumista johonkin. Osallisuuteen tarvitaan yksilön ja yhteisön välistä vuorovaikutusta ja kumppanuutta, muutoin se ei toteudu. Varhaiskasvatuksessa osallisuus liitetään usein osaksi kasvatuksellista kumppanuusajattelua. Huoltajien ja päiväkodin välinen yhteistyö sekä päiväkodissa vallitseva toimintakulttuuri rakentavat osallisuudelle pohjaa. (Heinonen ym. 2016, 229.)

Osallistamisen tarkoitus on saada toimintaan mukaan ihmisten toiveet, taidot sekä tiedot. Sitä voi toteuttaa monella eri tavalla. Osallistavalla ilmapiirillä on menetelmiä suurempi merkitys. Osallistava ilmapiiri on luottamuksellinen, joka mahdollistaa oppimisen ja luovuuden. Osallistava ilmapiiri mahdollistaa paremmin kasvun prosessia kuin luentomainen opettaminen. Osallistamisessa on tärkeintä prosessi, ei sen lopputulos. Yhdessä toimimisen kautta osallistajat voivat vaikuttaa itse kehityksen suuntaan. (Airaksinen 1998, 5.)

Opinnäytetyössä keskeisiä käsitteitä ovat osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen. Alla olevalla kuviolla haluamme selkeyttää käsitteiden merkitystä ja niiden liittymistä toisiinsa. (kuvio 1). Olemme keränneet kuvioon pääkohdat edellä olevasta teoriasta.



Kuvio 1. Osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen

3.2 Huoltajien osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen

Huoltajien osallisuus päivähoitossa on yhteistyötä ja vuorovaikutusta kasvattajien kanssa. Kasvattajan tehtävä on luoda yhteistyön edellytykset ja kannustaa huoltajia osallisuuteen. Kasvattajan täytyy osata hahmottaa, millainen osallistava yhteistyö sopii perheelle heidän tilanteensa huomioon ottaen. Kaikki huoltajat eivät välttämättä pysty tai halua olla aktiivisesti vaikuttamassa. Voi olla, että päivittäinen kuulumisten vaihto hakutilanteessa on jollekin riittävää. Edellytyksenä on tasavertaisuus, luottamus ja kunnioitus huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä. (Koivunen 2009, 151–153.)

Uuden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja varhaiskasvatuslain tultua voimaan huoltajien osallisuuteen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Kasvatushenkilöstön vastuulla on perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön kutsuminen ja osoittaa, että se on merkityksellistä. Huoltajien aloitteita, mielipiteitä ja näkemyksiä tulee vaalia ja toiveisiin tulee vastata parhaalla mahdollisella tavalla. Huoltajien kanssa tapahtuvat kohtaamiset ovat kaikki merkityksellisiä. Kasvattajien tehtävänä on luoda huoltajiin niin luottamuksellinen suhde, että he uskaltavat tuoda julki ideoitaan ja ajatuksiaan. (Leskisenoja 2019, 168–169.)

Kasvatuksen ammattilaisten tulee yhdessä huoltajien kanssa miettiä tapoja, millä konkreettisilla keinoilla huoltajat saataisiin osallistumaan varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Vanhempainoimikunta on yksi toimiva huoltajia osallistava toimintamuoto. Vanhempainoimikunnassa huoltajat voivat keskittää voimansa lasten viihtymisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Vanhempainoimikunta voi tehdä esimerkiksi erilaisia ehdotuksia, ottaa kantaa asioihin tai järjestää mukavia tapahtumia ja tempauksia. (Leskisenoja 2019, 169.)

Varhaiskasvatuksessa huoltajien osallisuutta on nostettu viime vuosina enemmän esille. Heidän osallisuuttaan on lisätty parantamalla vaikutusmahdollisuuksia sekä kuulemalla heitä. Huoltajien osallisuudella voidaan parantaa kasvatusyhteistyötä, yhteisöllisyyttä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa ja työhyvinvoinnissa sekä myös huoltajien tietoisuutta varhaiskasvatuksen arjesta. Huolta-

ji en osallistamiseen tarvitaan uudenlaisia toimintamuotoja. Varhaiskasvatussuunnitelma on yksi työväline huoltajien osallistamiseen. (Heinonen ym. 2016, 229–230.)

Varhaiskasvatuksessa huoltajien osallisuudessa nousee esille eri osapuolten välinen aito vuoropuhelu. Molemminpuolinen kunnioitus ja kuulluksi tulemisen kokemus on oleellinen osa osallisuutta. Osallisuuden ylläpitämisen ja ratkaisujen löytämisen avainsanoja ovat yhteinen työ, jaettu asiantuntijuus ja yhteisen tiedon jakaminen. Huoltajista suurin osa on yleensä halukkaita vaikuttamaan lapsensa varhaiskasvatukseen ja sen kehittämiseen. Varhaiskasvatuksessa tulee kehittää erilaisia strategioita lisäämään huoltajien osallisuutta, koska huoltajien ja perheiden joukko on hyvin moninaista. Huoltajien asiantuntijuutta voidaan hyödyntää laajemmin, kun heidät saadaan osallistumaan aktiivisemmin varhaiskasvatuksen toimintaan. Samalla huoltajat saadaan kokemaan osallisuuden merkitys. (Parikka-Nihti 2011, 40–41.)

Osallisuuteen ei aina tarvita suuria tekoja. Kasvattajan on oltava tarkkana, milloin vaikeisiin asioihin voidaan tarttua, vaikka luottamus olisikin syntynyt. Työn sanoittaminen kuuluu rehelliseen ja aitoon vuorovaikutukseen. Huoltajien ottaminen mukaan toimintaan antavat heille mahdollisuuksia osallistua lapsensa arkeen, mikä lisää luottamusta. Huoltajat voivat yhdistää myös joukkonsa perustamalla vanhempaintoimikunnan, joka tuo osallistumista enemmän näkyville. Huoltajat ovat vahva joukko, jotka voivat olla omalla toiminnallaan kehittämää varhaiskasvatusta. (Parikka-Nihti 2011, 41.)

Varhaiskasvatuspalveluiden laadunhallinnassa asiakkaiden näkökulmat ovat keskiössä. Asiakkaalla tarkoitetaan palvelua käyttävää tai siitä maksavaa henkilöä. Laadullisessa kehittämistyössä tarvitaan asiakasnäkökulmaa palvelujen käyttötöytyvyydestä sekä myös niiden kehittämiseen. Asiakkaiden kokemukset ja tarpeiden kartoitus ovat tärkeä osa varhaiskasvatuksen kehittämistyötä. Huoltajien osallistaminen varhaiskasvatuksen kehittämiseen vaikuttaa toimintakulttuuriin ja työkäytänteisiin. (Kronqvist & Jokimies 2008, 15.)

3.3 Kasvatusyhteistyö

Vuonna 2016 on otettu varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa käyttöön termi kasvatusyhteistyö, joka kuvastaa huoltajien ja varhaiskasvattajien välistä yhteistyötä. Tämän takia lähteissä, jotka ovat ilmestyneet ennen vuotta 2016 puhutaan kasvatuskumppanuudesta.

Varhaiskasvatussuunnitelman (2016) mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjillä on vastuu yhteistyön suunnitelmallisuudesta ja toteutumisesta. Tavoitteena on, että huoltajat ja varhaiskasvattajat sitoutuvat yhdessä lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kasvatusyhteistyötä tukee keskinäinen kunnioitus, luottamus ja tasa-arvoinen vuorovaikutus. Yhteistyön vuorovaikutukseen tarvitaan varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä huomiointikykyä perheiden ja lasten moninaisuuteen liittyen. Päivittäisten havaintojen ja positiivisten kokemusten jakaminen turvaavat lasten hyvinvointia. Luottamuksellinen suhde huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä helpottaa yhteistyötä myös haastavissa tilanteissa. Huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatuksellisen työn kehittämiseen ja suunnitteluun. Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä voidaan tukea myös huoltajien verkostoitumista. Yhteinen toiminnan suunnittelu tukee varhaiskasvatuksen henkilöstön työtä ja päiväkodin yhteisöllisyyttä. (Opetushallitus 2016, 32–33.)

Huoltajien ja päivähoidon ammattilaisten välistä vastavuoroista ja keskinäistä vuorovaikutusta kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuuden pyrkimyksenä on luoda huoltajien ja ammattilaisten välille kumppanuus, jossa he jakavat yhteisesti lapsen kasvatustehtävän. Lapsen kehitykseen, hoitoon sekä kasvatukseen liittyvien kysymysten jakaminen ja refleктоiminen mahdollisimman avoimesti ovat kasvatuskumppanuuden päämääriä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 133.)

Kasvatusyhteistyö on huoltajien ja kasvatuksen ammattilaisten yhteistoimintaa. Siinä sitoutumista yhteistoimintaan tukien lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista. Kasvatusyhteistyö on jaettua asiantuntijuutta, jossa tärkeässä roolissa on huoltajien ja kasvattajien dialogisuus, kuunteleminen, luottamus ja kunnioitus. Huoltajien ja kasvattajien kohtaamisessa on tärkeää tasavertainen kohtaaminen, jossa

yhdistetään molempien osapuolten asiantuntemus. Kasvatusyhteistyössä tärkeä käsite on huoltajien osallisuus. (Lämsä 2013, 50–51.)

Tärkeimpiä edellytyksiä onnistuneelle yhteistyölle on molemmin puolinen luottamus ja tieto toistensa rooleista. Kasvattaja voi menettää huoltajan luottamukseen, jos hän tekee lasta koskevia päätöksiä keskustelematta huoltajien kanssa, ja huoltajat saavat tietää asioista jälkeinpäin. Kun luottamus on menetetty, on sen uudelleen rakentaminen vaikeaa. Kasvatusyhteistyössä huoltajilla on ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu lapsesta ja kasvattajilla on koulutuksen tuoma ammatillinen osaaminen ja tieto. Tasavertaisen yhteistyön edellytysten luominen on kasvattajien vastuulla. Kasvatusyhteistyössä yhteinen kasvatustehtävä on jaettu. Siinä yhdistyvät molempien osapuolten olennaiset lasta koskevat tiedot. (Koivunen 2009, 153.)

4 Toiminnan kehittäminen ja arviointi varhaiskasvatuksessa

4.1 Osallistavien menetelmien käyttäminen

Osallistavat menetelmät ovat ohjauksen työkalu, jotka mahdollistavat osallistujien toiminnan eri vaiheisiin osallistumisen. Ne laskevat kynnyksiä osallistua. Osallistavien menetelmien avulla voi luoda luottamusta ja myönteistä ilmapiiriä ryhmässä. Erilaisten menetelmien avulla voi jakaa jokaisen osaamista ja tietoa. Ne voivat auttaa myös ymmärtämään eri näkökulmia. Osallistavat menetelmät ovat harjoituksia tai menetelmiä, joilla voi ohjata keskustelutilanteita. Menetelmien käytön perustelu sekä arviointi ovat tärkeitä osallistavia menetelmiä käytettäessä. (Sirola-Korhonen 2017, 6.)

Osallistumista edistävillä välineillä voidaan edistää kehittämistoimintaan osallistumista ja siihen liittyvää keskustelua (Toikko & Rantanen 2009, 89). Kehittämistoimintaan osallistumisessa on hyväksi, jos siihen osallistujalla on toiminnasta jo oleva oma näkemys, kokemus tai ajatus. Kehittämistyö on tasavertaista ja avointa toimintaa, joka perustuu dialogisuuteen. Osallistumista edistäviä välineitä valitessa olisi hyvä ottaa huomioon nämä asiat, sekä kuinka niitä voi käyttää

myös avaamaan erilaisia mielenkiinnon kohteita ja mahdollistaa myös eriävien mielipiteiden esittäminen. (Toikko & Rantanen 2009, 100–101.)

Huoltajien osallisuuden edistämässä on tärkeää osallisuuden vahvistaminen arjen käytäntöjen kautta. Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksessa on osa kasvatusyhteistyötä. Osallisuuden huomioiminen varhaiskasvatuksen suunnittelussa vaikuttaa työkuultuuriin ja -käytänteisiin. Osallisuus voi tapahtua monella eri tavalla. Huoltajat voivat tehdä oma-aloitteista yhteistyötä tai varhaiskasvatus voi tukea heitä yhteistyöhön. (Kronqvist & Jokimies 2008, 15.)

Osallistavien menetelmien käyttäminen voi vaikuttaa huoltajien osallistumisen aktiivisuuteen esim. vanhempainilloissa. Tiedotustilaisuus tyyppiset vanhempainillat voidaan kokea hyödyttöminä. Huoltajien osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa varhaiskasvatukseen korostetaan varhaiskasvatuslaissa. Osallistamisen mahdollistamiseksi tarvitaan uusia osallistamisen menetelmiä. (Heinonen ym. 2016, 230, 233.)

4.2 Lakisääteinen arviointi

Varhaiskasvatuslaissa todetaan, että arvioinnin tarkoitus on turvata varhaiskasvatuslain toteuttamista. Arvioinnin tarkoitus on myös kehittää varhaiskasvatusta ja edistää lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edellytyksiä. Antamaansa varhaiskasvatusta, tulee lain mukaan jokaisen järjestäjän ja tuottajan arvioida, sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Keskeisimpiä arviointien tuloksia tulee julkistaa. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tarkoitus on tukea varhaiskasvatussuunnitelmien ja varhaiskasvatuslain toteuttamista sekä sen kehittämistä. Arvioinnin tulee olla suunnitelmallista, säännöllistä ja oma-aloitteista. (Parrila & Fonsén 2016, 91.)

Toiminnan arvioinnin varhaiskasvatuksessa tulee olla säännöllistä ja suunnitelmallista. Järjestäjältä edellytetään toimivaa arviointijärjestelmää, jotta systemaattinen arviointi on mahdollista. Varhaiskasvatuksen laatua voidaan edistää arvioinnin avulla. Lisäksi arvioinnin avulla tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja tuodaan esille kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa. (Opetushallitus 2018, 56.)

Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan useasta eri näkökulmasta. Näitä arvioinnin näkökulmia ovat yksikkö-, yksilö-, järjestäjä- ja kansallinen taso. Varhaiskasvatuksen järjestäjä saa tukea arviointinsa ja laadunhallintaa koskevissa asioissa kansallisen tason arvioinnilta. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä on seurata ja arvioida varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista säännöllisesti. Yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista päättää varhaiskasvatuksen järjestäjä. On tärkeää, että huoltajilla, varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ja paikallisilla päättäjillä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen laadusta ja sen toteutumisesta. Huoltajille ja heidän lapsilleen on säännöllisesti järjestettävä mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointi on yksilötason arviointia. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmien arviointi on osa lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen tukea ja niitä on tärkeää arvioida aina ennen niiden päivittämistä tai laatimista. (Opetushallitus 2018, 56–57.)

4.3 Huoltajien osallistuminen kehittämiseen ja arviointiin

Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnissa ja määrittelyssä on siirrytty asiakaslähtöiseen laadun kehittämiseen ja arviointiin (Nummenmaa 2004, 83). Huoltajien osallistuminen päiväkodin toiminnan kehittämiseen ja arviointiin edellyttää, että heillä on kokemuksia ja tietoa päiväkodin arjesta. Lisäksi heillä on tietenkin oltava halukkuutta ja intoa osallistua toimintaan omalta osaltaan. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä osallistamisen työväline, jonka suunnittelemiseen huoltajille voi tarjota osallistavia ja toiminnallisia työskentely tapoja. Huoltajien osallisuus ja hyvä yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa vaikuttaa merkittävästi lasten hyvinvointiin, yhteisöllisyyteen ja työntekijöiden työhyvinvointiin. (Heinonen ym. 2016, 230–232.)

Toteuttaakseen laadukasta varhaiskasvatusta on varhaiskasvatuksen ammattilaisilla oltava mahdollisuus huoltajien äänten kuulemiseen ja heidän vaikuttamismahdollisuuksiensa lisäämiseen. Yhteistyö yhdessä huoltajien kanssa rakentuu yhteisen suunnittelun ja arvioinnin varaan. Kasvattajien ja huoltajien välisessä

vuorovaikutuksessa on otettava huomioon jokaisen perheen yksilölliset lähtökohdat, koska ne määrittävät millaiset vuorovaikutuksen muodot toimivat ja mitkä asian tavoitteenasettelussa ja arvioinnissa nousevat keskeisiksi. Päävastuu arvioinnin ja suunnittelun eteenpäin viemisestä on henkilökunnalla, koska huoltajille voi päiväkodin toimintatavat olla aluksi outojakin, koska päivähoitokulttuurimme on uutta ja huoltajilla ei välttämättä itsellään ole omaa kokemusta päivähoitosta. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 72–73.)

Opetuksen perustana voidaan hyödyntää huoltajien osallisuuden myötä löytyvät positiiviset tekijät liittyen lapsen oppimiseen ja kehitykseen. Huoltajien osallisuus myötävaikuttaa, jotta huoltajat tulevat kuulluksi ja heidän odotuksensa varhaiskasvatukselle ja sen kehittämiseksi tulee huomioiduksi. Yhteistyössä, jota tehdään huoltajien kanssa, on arvioinnilla keskeinen merkitys. Lapsen kiinnostuksen kohteita, kehittymistä ja elämäkokemuksia selvitettäessä huoltajat ovat tärkeitä tiedonlähteitä. Arvioinnissa ja suunnittelussa huoltajilta saatua tietoa voidaan käyttää hyväksi. Kun arviointia tehdään yhdessä, voi huoltajakin saada vastavuo-roisesti tietoa lapsen oppimisesta ja sen edistämisen keinoista. Arviointi voi toimia huoltajien tukena myös kotona, koskien lapsen oppimista ja kehitystä. (Heikka ym. 2009, 101.)

Arviointi on pedagogiikan keskeinen toimintamuoto. Kasvattajat ja huoltajat käyttävät erilaisia keinoja hankkiakseen tietoa lapsesta ja hänen ympäristöstään sekä myös omasta toiminnastaan. Tiedonhankinta keskittyy varhaiskasvatuksessa pitkälti havainnointiin sekä vapaamuotoisesti että erilaisia valmiita lomakkeita ja arviointivälineitä käyttäen. Suora kommunikointi lasten kanssa heidän käsitystensä, ideoidensa ja pyrkimystensä tavoittamiseksi sisältyy havainnointiin. Arvioinnilla on monenlaisia merkityksiä pedagogiikassa. Siitä voidaan nostaa esille muutamia ohjaavia merkityksiä. Arviointi tukee lapsen oppimista ja kehittymistä, tukee vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, mahdollistaa lapsesta lähtevän varhaiskasvatuksen suunnittelun ja antaa tietoa toiminnan kehittämistarpeista. (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2016, 58–59.)

Jokainen varhaiskasvatuksen toimija käsitteellistää varhaiskasvatusta ja sen laatua oman ymmärryksen, hallitsemiensa käsitteiden sekä omien arvojen kautta. Näemme kohteen aina uudella tavalla, kun opimme uusia käsitteitä ja toisaalta jo oppimamme käsite voi saada uusia merkityksiä, kun sitä tarkastellaan eri näkökulmista. Varhaiskasvatuksen laadun ja määrittelyn ja kehittämisen kannalta, on tärkeää, että se tapahtuu avoimessa ja tasa-arvoisessa dialogissa varhaiskasvatuksen lasten, huoltajien ja henkilöstön kanssa. (Parrila 2004, 76.)

4.4 Aiempi tutkimus ja opinnäytetyöt

Kronqvistin ja Jokimiehen (2008) raportin taustalla oli Stakesin toteuttama Vainkuta Vanhempia -verkkokysely varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajille. Verkkokysely toteutettiin vuonna 2007. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää huoltajien näkökulmia varhaiskasvatuspalveluiden laatuun liittyen sekä saada ehdotuksia, kuinka varhaiskasvatuspalveluita voisi kehittää. Kyselyyn vastasi yli 3 500 huoltajaa 285 kunnasta. Kyselyssä oli 8 eri kokonaisuutta, joissa kysyttiin mm. varhaiskasvatuspalveluiden käytöstä, toteutumisesta, merkityksestä, toimintaympäristöstä ja yhteistyöstä.

Tulosten mukaan varhaiskasvatuspalvelujen tarjontaan ja toteutumiseen oltiin pääosin tyytyväisiä. Varhaiskasvatuksessa olevan henkilökunnan ammattitaito koettiin myös hyvänä, mutta tulosten mukaan huoltajat kokivat, että henkilökuntaa ei ole riittävästi. Henkilöstön riittävyys ja ammattitaito oli nostettu vastauksissa myös varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttaviksi tekijöiksi. Varhaiskasvatus koettiin merkityksellisenä tukena lasten sosiaalisessa kehityksessä, huoltajien työsäkännin mahdollistajana sekä lapsen hoitoa, kasvua ja oppimista tukevana palveluna. Lasten yksilöllinen huomiointi koettiin tärkeänä. Huoltajat olivat vastauksien mukaan tyytyväisiä varhaiskasvatuksen ympäristöön, pedagogiikkaan ja lapsen viihtymiseen päivähoitossa. Yhteistyö varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa koettiin tärkeänä. Varhaiskasvatussuunnitelmien merkitys hoidon alkussa koettiin tärkeäksi välineeksi yhteistyön alkua ajatellen. Huoltajien vastauksissa tuli ehdotuksia yhteistyön kehittämiseksi. Yhteistyötä toivottiin verkkopalveluina, joiden kautta huoltajat voisivat käydä keskustelua varhaiskasvattajien

kanssa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Myös sähköistä tiedottamista toivottiin enemmän. Perinteistä yhteistyötä päiväkodin erilaisten tapahtumien järjestämiseksi toivottiin myös. Muita kehittämisen tarpeita kyselyn mukaan olivat pienemmät ryhmäkoot, henkilökunnan riittävyys ja koulutus, päivähoidon avoin toiminta ja varhaiskasvatushenkilöstön monikulttuuriosaaminen. Tutkimus toi yhteenvedona esille sen, että huoltajien mielipiteitä ja näkökulmia pitäisi saada enemmän esiin varhaiskasvatuksen laadun kehittämisessä ja arvioinnissa. (Kronqvist & Jokimies 2008.)

Noora Järviluoto on tehnyt opinnäytetyön vanhempien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Työssä kysyttiin huoltajien ajatuksia osallisuudesta ja yhteistyöstä. Tavoitteena oli tiedon kerääminen huoltajien kokemuksista ja toiveista, sekä kehittämideoista osallisuuteen liittyen Liperin kunnalle varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämiseksi. (Järviluoto 2018, 5.)

Kyselyt osoittivat, että suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä yhteistyöhön. Varhaiskasvatuskeskusteluja piti tärkeänä yli 90 % vastanneista. Keskustelut koettiin mahdollisuutena keskustella luottamuksellisesti lapsen asioista ja jakaa havainnot. Huoltajat kokivat tärkeänä myös päivittäisen kuulumisten vaihdon ja keskustelun. Osallisuus liittyi vahvasti tiedon vaihtoon lapsen kuulumisista. Muita tärkeitä osallisuuden keinoja oli myös toiveiden ja mielipiteiden kysyminen ja huomiointi, sopiminen yhteisistä asioista, vanhempainillat, sopiminen yhteisistä asioista sekä tutustuminen uusiin ihmisiin. Osallisuuden toteutumiseen huoltajat toivoivat yhteisiä toimintahetkiä lasten kanssa sellaiseen aikaan, että he pääsisivät paikalle. (Järviluoto 2018, 26–35.)

Suvi Lamminen on tehnyt toimintatutkimuksellisen opinnäytetyön huoltajien osallisuudesta Eurajoen varhaiskasvatuksessa. Kehittämistyö liittyi Eurajoen kunnan hankkeeseen, jonka tavoitteena oli mm. edistää ja kehittää huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. (Lamminen 2018, 5–6.) Lamminen teki kyselyn varhaiskasvatuksessa olevien lasten huoltajille, jota hän käytti alkukartoituksena pitäessään kunnan varhaiskasvatuksen henkilökunnalle ideariihä. Kyselyiden pohjalta kasvattajat pohtivat ideariihissä erilaisia keinoja huoltajien osallisuuden lisäämiseen. Lamminen jakoi ideat viiteen osioon, joita olivat mm. huoltajien ajatusten ja

ideoiden kysyminen ja huomiointi, arjen näkyväksi tekeminen. Ideariihien ansiosta kasvattajien ymmärrys yhteistyöstä kasvoi. Kyselyiden ja ideariihien sekä omien kokemusten ja tietoperustan pohjalta Lamminen teki vinkkivihkon. (Lamminen 2018, 33–52.)

Huhtinen ja Raatikainen ovat tehneet opinnäytetyönään Joensuun kaupungin avoimelle varhaiskasvatukselle osallistavien menetelmien oppaan, jonka tavoitteena on edistää huoltajien osallisuutta. Opinnäytetyössä kartoitettiin ensin käytössä olevat osallistamisen menetelmät kyselyiden ja tutustumiskäynneillä tehtyjen haastattelujen avulla. Tämän jälkeen suunniteltiin osallisuus työpajat viiteen avoimen varhaiskasvatuksen paikkaan. Pajoissa tehtiin dokumentointia tuloksista kirjaamalla määrällisiä tietoja sekä valokuvaamalla, joista tehtiin kooste avoimeen varhaiskasvatukseen. Opas erilaisista osallistamisen menetelmistä syntyi työpajoissa tehdyistä toiminnoista. Siihen tuli menetelmiä niin lasten ja huoltajien yhteiseen toimintaan kuin huoltajien osallistamiseen. (Huhtinen & Raatikainen 2018, 5, 19–44.)

5 Opinnäytetyön lähtökohdat

5.1 Pikku-Kaarlen päiväkoti

Pikku-Kaarlen päiväkoti on valmistunut kesällä 2018. Siinä toimii 4 ryhmää, jotka ovat nimetty karjalan kielellä. Ryhmien nimet ovat Oravat, Jänöit, Reboit ja Kondiet. Ryhmissä järjestetään varhaiskasvatusta 1-6 vuotiaille. Päiväkodissa järjestetään esiopetusta Jänöit-ryhmässä. Päiväkodin ryhmistä kaksi on vuoroitusrhymiä, jotka ovat avoinna huoltajien työvuorojen mukaisesti. Yksi ryhmistä toimii varahoitopaikkana perhepäivähoidossa oleville lapsille. Kondiet-ryhmässä on avoimen päiväkodin toimintaa aamupäivisin ja koululaisten iltapäiväkerho iltapäivisin. (Nurmes 2019a.)

Kunnan velvollisuus on järjestää varhaiskasvatusta kunnasta olevan tarpeen mukaan. Myös varhaiskasvatuksen toimintamuodot ja laajuus määräytyvät sen mu-

kaan, millaista tarvetta kunnassa on. Varhaiskasvatus voi olla varhaiskasvatustilain mukaan perhepäivähoitoa, avointa varhaiskasvatustoimintaa tai päiväkotitoimintaa. Lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen päättää huoltaja. Myös esiopetuksessa olevilla lapsilla on oikeus varhaiskasvatukseen. (Nurmes 2019b.)

Yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista on päiväkodeissa ryhmämuotoisena toteutettava varhaiskasvatus. Lapsiryhmiä muodostaessa voidaan ottaa huomioon esim. tuen tarve, sisarussuhteet ja lapsen ikä. Lisäksi niihin vaikuttaa säännökset, jotka vaikuttavat ryhmien enimmäiskokoon ja henkilöstön mitoittamiseen. Varhaiskasvatuksessa pedagoginen vastuu on varhaiskasvatuksen opettajilla sekä erityisopettajilla. Varhaiskasvatusta suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä moniammatillisen henkilöstön kanssa. (Nurmes 2019b.)

Pikku-Kaarlen päiväkodissa toivottiin opinnäytetyönä uusia menetelmiä huoltajien osallisuuden edistämiseksi. Opinnäytetyöstä tehtiin toimeksiantosopimus Nurmeksen kaupungin kanssa. Kaupunki ei vaatinut meiltä tutkimuslupaa missään opinnäytetyöprosessin vaiheessa. Varmistimme aina tutkimusluvan tarvetta, kun tiedontuotannon menetelmiin tuli muutoksia. Opinnäytetyössä oli kaupungin osalta vaadittu myös, ettei siinä tule esille yksittäisiä henkilöitä eikä yksittäisten ryhmien vastauksia.

5.2 Opinnäytetyön tavoite ja tehtävä

Opinnäytetyön tavoitteena on huoltajien osallisuuden edistäminen Pikku-Kaarlen päiväkodissa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda Pikku-Kaarlen päiväkotiin menetelmäkansio, jossa on teoriaa sekä erilaisia menetelmiä huoltajien osallisuuden edistämisestä. Kansiota voidaan jatkossa hyödyntää jokaisessa päiväkotiryhmässä. Ajatuksemme oli myös, että kansion kautta päiväkodin ryhmät voivat jakaa myös tietoa ja menetelmiä toisilleen lisäämällä siihen uusia ideoita. Kansio on sekä sähköisessä muodossa että paperisena versiona.

Huoltajien osallisuus aiheena on hyvin ajankohtainen, mikä on esillä selvästi vuonna 2016 julkaistussa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Varhaiskasvatus-

suunnitelmassa mainitaan osallisuuden vahvistuminen, silloin kun lapset ja huoltajat osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (Opetushallitus 2016, 30.)

6 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisessa opinnäytetyössä selvityksen tekeminen aiheen mukaan on yksi osa toteuttamistapaa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä lopputuotoksena syntyy jokin konkreettinen tuote, kuten tietopaketti tai tapahtuma. (Vilka & Airaksinen 2003, 51.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä toteutustavalla tarkoitetaan keinoja, miten hankitaan sisältö esimerkiksi oppaaseen tai ohjeistukseen sekä keinoja niiden valmistukseen. Siinä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia opinnäytetyön menetelmiä ja aineiston ja tiedon kerääminen tulee huolella harkita, ettei työn määrä kasva kohtuuttomaksi. Jos aiheesta on vähän julkaistua tietoa tai kohdeyhmää ei vielä tiedetä tai tunneta, voidaan päätyä myös aineiston keräämiseen. Ennen selvityksen tekoa on hyvä pohtia peruskysymystä siitä, millainen tieto on tarpeellista toiminnallisen opinnäytetyön tueksi ja missä, keneltä tai millä tavalla tieto on saatavissa. Opinnäytetyöpäiväkirjaan on hyvä kirjoittaa ylös kaikki kysymyksiä koskevat pohdinnat ja vastaukset. (Vilka & Airaksinen 2004, 56–57.)

Tutkimuskäytäntöjä käytetään toiminnallisessa opinnäytetyössä hieman väljemmässä merkityksessä kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Tutkimusta käsitellään lähinnä selvityksen tekemisenä ja selvitys on vain yksi tiedonhankinnan apuvälineistä, koska selvitys ei useinkaan nojaudu ollenkaan, tai lähes ollenkaan teoriaan. (Vilka & Airaksinen 2004, 57.)

6.2 Prosessia ohjaava menetelmä

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa totesimme, että tarkoituksenmukaisinta on edetä opinnäytetyön prosessissa vaihe vaiheelta eteenpäin, eli lineaarinen malli oli työllemme selkeä valinta.

Kehittämistoimintaa voidaan kuvata lineaarisella mallilla. Tavoite on selkeä ja rajattu, joka perustuu tunnistettuun tarpeeseen. Suunnitteluvaihe sisältää aikataulun suunnittelun, menetelmien valinnan, budjetin ja työsuunnitelman teon. Toteutusvaiheessa projekti voi muuttua, joten suunnitelmaakin voi joutua tarkentamaan. Toteutusvaiheen aikana valmistuu suunnitelman mukaan tehty työ. Tässä vaiheessa varmistetaan myös, että työtä voi hyödyntää. Projekti on suunniteltu ajallisesti niin, että sillä on selkeä päättymispiste. Päätösvaiheeseen kuuluu tuotoksen arviointi ja esittäminen. Linearisessa mallissa kehittämiskohde on määritelty tarkkaan, joka mahdollistaa myös tarkemman suunnittelun. (Toikko & Rantanen 2009, 64–66.)

6.3 Tiedontuotannon ja osallistamisen menetelmät

Haastattelu on yhdenlaista keskustelua, jossa haastattelijalla on ohjat. Haastattelulle on luotu tavoitteet, jonka avulla pyritään saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tietoja. Haastattelumalleja on täysin strukturoiduista haastattelusta täysin vapaaseen haastatteluun. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 204–205.)

Teemahaastattelu kohdentuu teemoihin, jotka on suunniteltu etukäteen. Se on avointa haastattelua strukturoidumpi, vaikka onkin keskustelunomainen. Teemahaastattelu edellyttää tutkijalta perehtymistä aiheeseen, jotta hän voi kohdentaa käsiteltävät teemat. Myös haastateltavien täytyy olla asiaan perehtyneitä, jotta haastattelusta saada aineistoa. Haastattelun aineistoa analysoidaan teemoittain kvantitatiivisesti tai yhdistäen sitä ja kvalitatiivisuutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

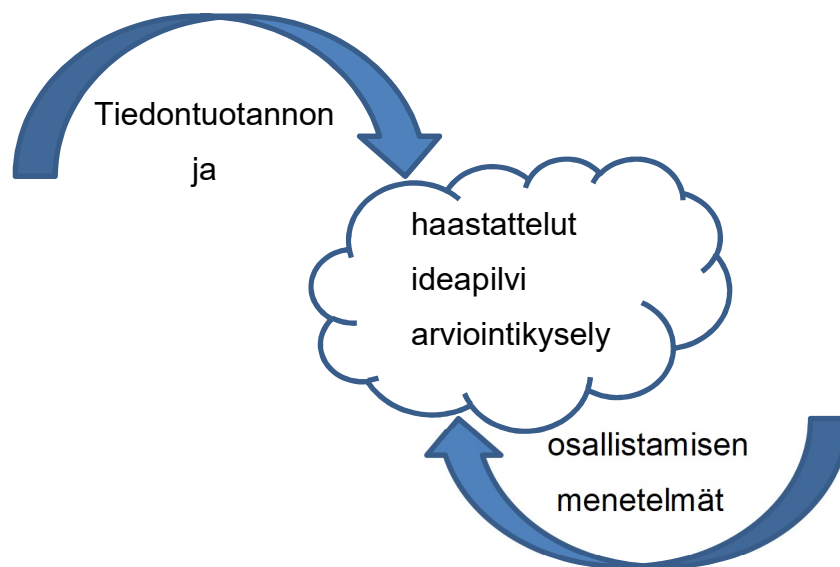
Kun haastattelijoille esitetään samat kysymykset, puhutaan puolistrukturoidusta haastattelusta. Kysymysten järjestys voi vaihdella. Jos haastattelussa käytetään tietyn teeman tai teemojen ympärillä olevia kysymyksiä, voidaan puhua myös teemahaastattelusta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.)

Koska ryhmähaastattelussa haastatellaan useampaa ihmistä samalla kertaa, on se tehokas tiedonkeruumenetelmä. Ryhmähaastattelussa on sekä myönteisiä, että kielteisiä puolia. Väärinymmärrysten korjaamisessa tai, jos kyseessä on muistinvaraisia asioita, voi ryhmän tuki auttaa. Toisaalta ryhmässä voi olla joku dominoivampi osapuoli, joka pyrkii määräämään keskustelun suunnan. Tuloksia tulkittaessa ja johtopäätöksiä tehdessä, tulee ottaa huomioon nämä seikat. (Hirsjärvi ym. 2007, 204–205; Hirsjärvi ym. 2009, 210-211.)

Tiedontuotannon ja osallistavien menetelmien valinta ei ollut helppo. Tiedontuotantoon tarvitsimme menetelmän, joka olisi sopiva päiväkodin kiireiseen arkeen. Lisäksi halusimme kerätä tietoa vapaamuotoisesti keskustelemalla. Pohdimme, mihin asioihin tarvitsemme tietoa päiväkodin henkilökunnalta. Näiden kysymysten ympärille rakensimme keskustelua, jota tarkensimme lisää haastattelujen edetessä. Haastatteluun (liite 1) käytettiin soveltaen teemahaastattelun ja puolistrukturoidun haastattelun elementtejä. Teimme haastattelutilanteissa muistiinpanot, joista teimme yhteenvedon opinnäytetyötä varten.

Halusimme osallistaa päiväkodin henkilökuntaa kansion opinnäytetyön prosessiin, ja tätä kautta myös herättää heitä pohtimaan konkreettisia menetelmiä. Ajatus ideoiden keräämiseen lähti luettuamme ideapiiristä. Ideapiirissä jokainen saa kirjoittaa ideansa ja ajatuksensa valittujen otsikoiden alle ennalta annettussa ajassa, kiertäen pisteeltä pisteelle. (Summa & Tuominen 2009, 21.) Totesimme, että meidän olisi mahdotonta saada päiväkodin kasvattajia ideapiiri malliseen ideointiin oman aikataulumme puitteissa, joten käänsimme ideapiiri ajatusta toisin päin. Ihmisten sijaan kierrätimme ideapilveksi nimettyä A3 kokoista kartonkia ryhmästä toiseen (liite 2). Jätimme otsikoinnin pois ja annoimme mahdollisuuden vapaaseen ideointiin. Ideapilveen kirjoitettiin nimettömänä. Tavoitteena oli kartoittaa henkilökunnalla jo olevia keinoja ja toiminnallisia menetelmiä huoltajien osallistamiseen.

Ideapilven kierrätys mahdollisti kasvattajien ideoiden keräämisen paremmin, koska meidän ei tarvinnut odottaa esim. tiimipalaveria. Kartoitus oli tällä tavalla myös vapaampaa ja sopivampaa päiväkodin arkeen. Kasvattajat pystyivät tekemään yhteistyötä ryhmittäin, jolloin ei tullut painetta yhdelle henkilölle. Ideapilvestä keräsimme päiväkodin kasvattajien ideat osaksi menetelmäkansiota. Saa tuamme menetelmäkansion valmiiksi osallistimme vielä kasvattajia pyytämällä heiltä palautetta arviointikysely-lomakkeella (liite 3).



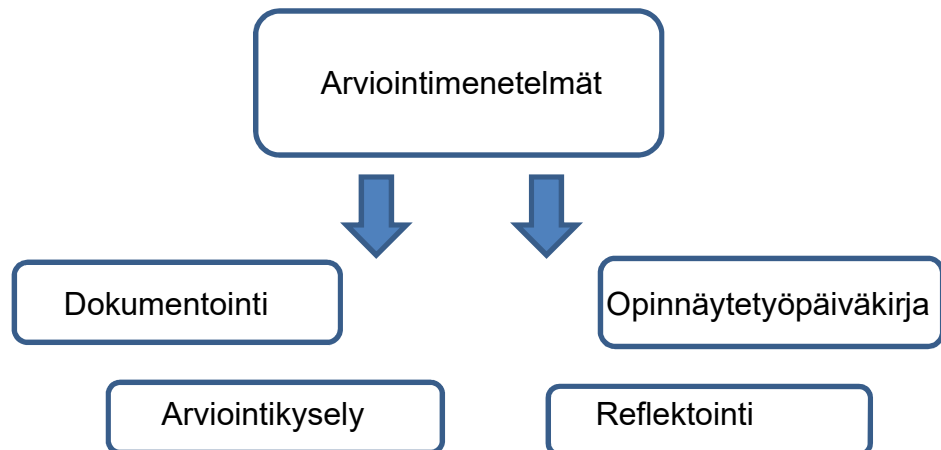
Kuvio 2. Tiedontuotannon ja osallistamisen menetelmät.

6.4 Arviointimenetelmät

Kehittämistoiminnan seurantaan käytetään dokumentointia, jonka voi jakaa neljään eri tyyppiin. Ne ovat kehittämistoiminnan virallinen toteutus, toiminnan kuvaus, epävirallinen seuranta sekä arviointidokumentit. (Toikko & Rantanen 2009, 80–82.) Viralliseen toteutukseen kuului haastattelut kasvattajille sekä ideapilvi. Saimme näistä tietoa päiväkodilta, jota voimme käyttää opinnäytetyössämme. Toiminnan kuvausta kirjoitimme opinnäytetyöpäiväkirjaan. Opinnäytetyöpäivä-

kirja on epävirallista seuranta, johon kirjasimme opinnäytetyöprosessin etene- mistä. Opinnäytetyöpäiväkirjaa käytimme apuna reflektomisessa. Pyysimme me- netelmäkansion valmistumisen jälkeen palautetta päiväkodilta kirjallisena.

Kuviossa 3 on kuvattuna opinnäytetyöprosessin aikana käyttämiämme arviointi- menetelmiä.



Kuvio 3. Käytetyt arviointi menetelmät.

Opinnäytetyöpäiväkirjan pitämisessä tulee olla järjestelmällinen, jotta se auttaa opinnäytetyöprosessissa. Opinnäytetyön raportin kirjoittamisen näkökulmasta päiväkirjasta saa suurimman hyödyn, kun sinne kirjataan opinnäytetyön idean ja tavoitteiden lisäksi tapahtuvat muutokset järjestelmällisesti. Opinnäytetyöpäivä- kirjaan voi liittää opinnäytetyöhön liittyvät sähköpostikeskustelut, omat pohdinnat ja toimeksiantajan kanssa käytyjä keskusteluita jne. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 21–22.)

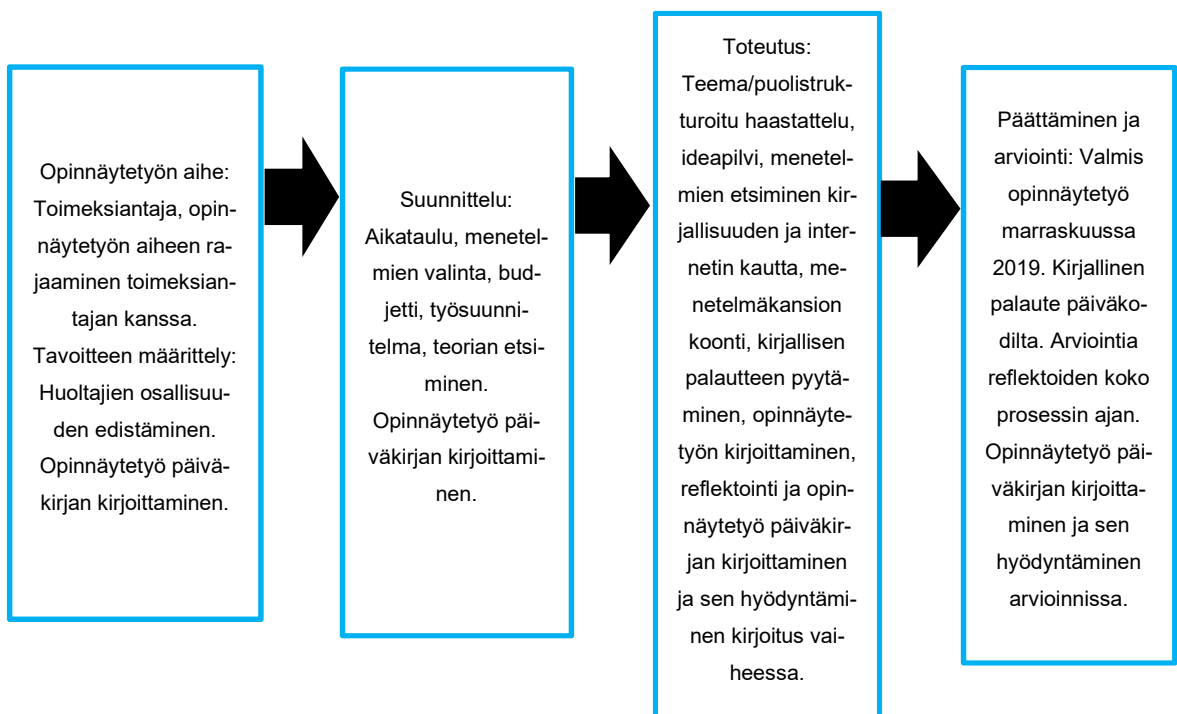
Reflektoidessa tarkastellaan kriittisesti omaa toimintaa sekä tilannetta. Tarvitta- essa reflektoidessa täytyy pystyä muuttamaan omaa toimintaansa tai näkökul- maansa. Reflektoidessa kehittämistoimintaa, peilataan sitä jatkuvasti esim. teo- riaan, vuorovaikutukseen, mielipiteisiin jne. Toiminnan kehittäminen on sosiaa- lista ja voi muuttua koko ajan. Asioita voi joutua hahmottamaan itselleen uudes- taan työyhteisössä. (Toikko & Rantanen 2009, 52–53.)

Tulkinnallisuus aiheuttaa haasteita arvioinnissa ja edellyttää kriittistä reflektiota. Toiminnan kuvaaminen ja vaikuttavuus korostuvat arvioinnissa. Yhteisten kehittämistyössä käsiteltävien haasteiden ja vahvuuksien löytyminen helpottaa arviointia. Kriittisessä lähestymistavassa pohditaan, miten laatua voisi kehittää, vastaako työ käyttäjien tarpeita sekä kuinka sitä tehdään heidän ehdoillaan. Dialogisuudella osapuolten kesken haetaan yhteisymmärrystä, jotta kehittämistyö vastaa odotuksia. (Toikko & Rantanen 2009, 161–164.)

7 Opinnäytetyön prosessi

7.1 Alkutilanne

Etenimme opinnäytetyöprosessissa lineaarisen mallin mukaan (kuvio 4). Suunnitteluvaiheessa pohdimme opinnäytetyön toteutusta vaihe vaiheelta tapahtuvaksi prosessiksi. Prosessia ohjaava menetelmä osoittautui hyväksi kokonaisuutta ajatellen. Ohjaava menetelmän avulla opinnäytetyön prosessi pysyi selkeänä.



Kuvio 4. Opinnäytetyön prosessin kuvaus (mukaillen Toikko & Rantanen 2009, 64).

Opinnäytetyön prosessi käynnistyi valitsemalla opinnäytetyön aiheita, jotka koimme oman ammatillisen kasvun kannalta tärkeiksi. Päiväkoti valitsi aiheista kaksi, jotka molemmat liittyivät huoltajien osallisuuteen. Saimme valita, kummanko otamme, joten päädyimme menetelmäkansion tekemiseen. Aiheen valinta oli sekä päiväkodin tarpeen että oman ammatillisen kasvun kannalta hyödyllinen. Lisäksi valintaa puolsi se, että siitä voi tulla työväline päiväkodille, jonka kehittämistä he voisivat jatkaa työssään. Aiheena huoltajien osallisuus on ajankohtainen ja koimme tärkeänä syventyä aiheeseen opinnäytetyön kautta tarkemmin tulevien työtehtävien kannalta.

Suunnitelmavaiheessa opinnäytetyöprosessi vaikutti selkeältä ja etenimme prosessissa vaihe vaiheelta eteenpäin. Jo opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessä totesimme, että meidän kannattaisi kevään aikana tehtävien haastattelujen ja ideapilven jälkeen tehdä menetelmäkansio ensin, jonka jälkeen keskittyisimme kirjoittamaan opinnäytetyötä. Jo suunnitelmavaiheessa meidän tuli ottaa huomioon luotettavuuskysymykset, koska aineiston keruun jälkeen ei luotettavuutta enää voitaisi parantaa. Koimme tärkeäksi, että voisimme panostaa yhteen vaiheeseen kerrallaan.

Tiedontuotannon menetelmien valinta osoittautui haastavaksi. Halusimme etsiä päiväkodin arkeen sopivia menetelmiä tiedontuotantoon. Alussa olimme sillä kannalla, että teemme ensin haastatteluja avoimina. Lukupiirissä saamamme palautteen jälkeen ne tarkentuivat teema- ja puolistrukturoitujen haastattelujen yhdistelmäksi, koska meillä oli haastatteluihin kysymysrunko. Ideapilvi-ajatukseen päädyimme, kun totesimme, että ideapiiri olisi hankala toteuttaa, koska emme saisi kaikkia kasvattajia osallistumaan samaan tilaan. Totesimme, että kierrättämällä ideapilveä voisimme kerätä kasvattajilta menetelmiä joustavasti ryhmittäin.

Seuraavaksi kokosimme haastattelut yhteen ja muodostimme sen perusteella menetelmäkansioon sisällysluettelon rungon. Tässä vaiheessa huomioitiin myös ideapilvessä tulleet ideat ja menetelmät. Menetelmäkansion sisältöön etsimme sopivia menetelmiä kirjallisuudesta ja internetistä. Aluksi haimme huoltajien osallistamiseen käytettäviä menetelmiä, mikä osoittautui erittäin haastavaksi. Myös internetistä hakeminen ei tuottanut juurikaan tulosta. Aloimme etsimään erilaisia

lasten ja aikuisten ryhmätoiminnan menetelmiin liittyviä kirjoja sekä hakea samoilla kriteereillä niitä myös internetistä. Suoraan sopivia menetelmiä ei löytynyt, mutta saimme tiedonkeruustamme ideoita, joita muokkasimme Pikku-Kaarlen päiväkodin menetelmäkansioon sopiviksi. Internetistä hyödynsimme mm. Facebookin varhaiskasvattajan materiaalipankkia, jossa varhaiskasvatuksen ammattilaiset jakavat toisilleen ideoita.

Opinnäytetyöpäiväkirjan merkitys korostui prosessin aikana. Opinnäytetyöprosessi on pitkä, joten on mahdotonta muistaa alkuvaiheessa tapahtuneita asioita. Asioiden oikein muistaminen ja kirjoittaminen on myös osa eettisyyttä ja opinnäytetyön luotettavuutta. Olimme keväällä 2019 syventävässä harjoittelussa Pikku-Kaarlen päiväkodissa, jolloin opinnäytetyöpäiväkirjan avulla pystyimme pitämään selkeän eron harjoittelun ja opinnäytetyön prosessin välillä. Päiväkirjan avulla pystyimme refleктоimaan ja arvioimaan opinnäytetyön prosessia kirjoitusvaiheessa.

7.2 Haastattelut

Pikku-Kaarlen varhaiskasvattajille suunnattujen haastattelujen tarkoituksena oli kerätä meille tietoa huoltajien osallisuudesta Pikku-Kaarlen päiväkodissa. Halusimme saada tietoa lisäksi päiväkodin toiveista, käytetyistä menetelmistä ja mahdollisista haasteista huoltajien osallisuuteen liittyen. Haastatteluissa oli kysymysrunko (liite 1), jonka pohjalta keskustelimme haastattelutilanteissa.

Teimme haastatteluja Pikku-Kaarlen päiväkodissa huhti-toukokuussa 2019. Koska oli haasteellista saada ryhmän aikuisia koolle haastatteluun yhtä aikaa, päädyimme antamaan kysymykset ryhmiin etukäteen. Tällä tavalla jokainen päiväkodin kasvattaja sai tuotua omat ajatuksensa esille. Ehdotuksemme otettiin hyvin vastaan, koska samalla ryhmät saivat myös valmistautua haastattelutilanteisiin. Kysymysten pohjalta ryhmien kasvattajat kävivät ensin keskustelua keskenään omissa ryhmissä, kooten ajatuksia yhteen, jonka jälkeen pidimme haastattelut. Haastattelimme jokaista ryhmää erikseen. Haastatteluissa oli ryhmän var-

haiskasvatuksen opettaja sekä 1-2 hoitajaa. Koska Nurmeksen kaupunki ei vaa-
tinut meiltä tutkimuslupaa opinnäytetyöhön, kerromme haastatteluista yleisluon-
toisesti erittelemättä eri ryhmien vastauksia.

Haastatteluissa keskustelimme ensin, kuinka huoltajat osallistuvat päiväkodin toi-
mintaan. Keskusteluissa jokaisessa ryhmässä korostui päivittäisten kohtaamis-
ten, vanhempainiltojen, kauden alussa tehtävän kartoituskaavakkeen, varhais-
kasvatussuunnitelmien sekä arvioinnin merkitys osallisuudessa ja yhteistyössä.
Lisäksi yhteiset tapahtumat ovat tärkeä osa huoltajien osallisuutta. Yhdessä ryh-
mässä oli ollut käytössä myös palautelaatikko.

Kasvattajat olivat tyytyväisiä huoltajien kiinnostukseen päiväkodin toiminnasta.
Jokaisessa ryhmässä koettiin yhteistyö huoltajien kanssa sujuvaksi. He toivoivat
kuitenkin, että huoltajat esittäisivät rohkeammin palautetta ja toiveita, sekä teki-
sivät konkreettisia aloitteita. Konkreettisina aloitteina mainittiin esimerkiksi oman
työn esittely ja tutustumiskäynnit huoltajien työpaikoilla.

Kasvattajat kokivat, että erilaisten menetelmien käyttö huoltajien osallistamiseen
madaltaa kynnystä tehdä yhteistyötä ja kokivat sen hyvänä. Toimintakauden ai-
kana eri ryhmissä oli käytetty palautelaatikkoa, yhteisiä tapahtumia (mm. joulu-
polku, isänpäivä, äitienpäivä, isovanhempienpäivä), pyydetty huoltajia piirtämään
positiivisen pedagogiikan keinoin lapsestaan kuva ja kirjoittamaan viesti lapselle,
aurinkolapsi-kaavake, jonka huoltajat täyttävät lasten kanssa sekä lasten teke-
mät henkilökohtaiset kutsut huoltajille erilaisiin tapahtumiin. Päiväkodin ryhmillä
oli käytössä myös WhatsApp-ryhmiä, joiden avulla he pystyivät ilmoittamaan päi-
väkotiryhmien yleisiä asioita nopeasti huoltajille viesteillä. Päiväkodilla on myös
Facebook-sivu sosiaalisessa mediassa, jonne he tekevät päivityksiä päiväkodin
arjesta. Tätä kautta huoltajat näkevät arkea kuvien ja pienten, kuvaavien tekstien
kautta. Vanhempainilloista oli tehty muistiot niille huoltajille, jotka eivät olleet
päässeet paikalla.

Haasteena varhaiskasvatuksessa korostuivat huoltajien aikataulut varsinkin vuo-
rohoidossa. Tämä edellyttää ilmoitusten ja kutsujen lähettämistä ja antamista hy-

vissä ajoin. Aikataulu tulee suunnitella niin, että mahdollisimman monella huoltajalla on mahdollisuus osallistua. Tärkeitä näkökulmia huoltajien osallisuuteen oli ryhmän tiimityö ja, että jokainen kasvattaja pitää huoltajien osallisuutta yhtä tärkeänä. Haastatteluissa tuli esille, että huoltajien osallistamisessa kasvattajien oma asenne, aktiivisuus ja positiivisuus on tärkeää. Varhaiskasvattajan ja huoltajan suhteessa pidettiin tärkeänä avoimuutta ja luottamusta. Kasvattajat korostivat myös ajan antamisen tärkeyttä silloin, kun huoltaja haluaa keskustella. Pikku-Kaarlen päiväkodissa oltiin ottamassa käyttöön Daisy-järjestelmää, joka koettiin hyvänä kasvatusyhteistyötä ja huoltajien osallisuutta edistävänä kanavana. Daisy on kokonaisvaltainen varhaiskasvatuksen pilvipohjainen järjestelmä. Daisy toimii päivittäisenä työkaluna esimerkiksi puhelimissa, jonka avulla huoltajat voivat esimerkiksi ilmoittaa lapsensa hoitoaikoja ja varhaiskasvattajat voivat seurata saapuvia ja lähteviä lapsia. (Daisy 2019.)

Haastattelujen aikana teimme muistiinpanoja, joiden pohjalta nostimme ylös teemoja menetelmäkansion otsikoiksi. Näiden otsikoiden alle kokosimme asioita, joita haastattelujen aikana käydyissä keskusteluissa oli tullut. Keräsimme sekä hyvänä koettuja asioita, että asioita, jotka koettiin haasteellisena. Suurimpana haasteena oli vuorohoidon huoltajien osallisuuden mahdollistaminen. Haasteena nousi myös huoltajien rohkaiseminen esittämään ideoitaan ja mielipiteitään. Eniten haastatteluissa keskusteltiin päivittäisten kohtaamisten ja varhaiskasvatussuunnitelmien merkityksestä kasvatusyhteistyössä ja huoltajien osallisuudessa, jotka koettiin erityisen tärkeinä. Otsikointia ja yhteenvetoa käytimme menetelmäkansion koonti vaiheessa.

Haastattelujen yhteenveto osoitti, että huoltajien osallisuuteen kiinnitetään huomiota uuden varhaiskasvatuslain sekä varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Varhaiskasvatuksessa pohditaan uusia menetelmiä ja käytäntöjä aktiivisesti, sekä toivotaan niitä osaksi työtä. Huoltajia halutaan osallistaa enemmän varhaiskasvatuksen arkeen. Heidän toivotaan vaikuttavan siihen konkreettisten ideoiden, osallistumisen, arvioinnin ja kehittämisen kautta. Avoin, hyvä vuorovaikutussuhde huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä koettiin tärkeänä.

7.3 Kiertävä ideapilvi

Pikku-Kaarlen päiväkoti on aloittanut toimintansa elokuussa 2018. Päiväkodille ei ole vielä muodostunut yhteisiä huoltajien osallistamisen menetelmiä, koska takana on vasta vajaa vuosi toimintaa. Tämän vuoksi halusimme osallistaa päiväkodin kasvattajia myös toisella tavalla kooten heidän kokemustietoaan. Työntekijöillä on kuitenkin kokemustausta jo edeltävistä työpaikoista varhaiskasvatuksessa. Kiertävän ideapilven ajatuksena oli, että siihen tulisi konkreettisia menetelmiä, jotka laitamme menetelmäkansioon. Tämä tukee myös ajatusta siitä, että kansio olisi jatkuvasti kehittyvä työväline, jonka avulla ryhmät voivat jakaa toisilleen ideoita huoltajien osallistamiseen lisäämällä siihen uutta tietoa sekä uusia menetelmiä ja ideoita.

Ideapilveen kirjoitettuja ideoita ja menetelmiä oli helppo jaotella eri osa-alueiksi, ja näistä saimme myös lisää ideoita menetelmäkansion otsikoihin. Kokosimme ideapilvessä tulleita menetelmiä myös haastatteluissa kerättyjen otsikoiden alle. Ideoiden pohjalta saimme myös omia ajatuksia, kuinka niitä voisi tehdä jollain toisellakin tavalla ja laitoimme omia ajatuksia "vinkki"-osioon.

Ideapilvi lähti kiertämään ryhmissä haastattelujen jälkeen. Pohjustimme ajatusta siitä jo haastattelujen yhteydessä. Toivoimme, että siihen kirjoitetaan lyhyesti ideoita ja menetelmiä, joita kasvattajat olivat käyttäneet työhistoriansa aikana tai, joita he haluaisivat kokeilla. Pidimme ideapilveä yhdessä ryhmässä 1-3 päivää. Annoimme ryhmille joustavasti aikaa, jotta jokainen halukas ennätti kirjoittaa pilveen. Ideapilveen tuli menetelmiä, joista olimme keskustelleet jo avoimissa haastatteluissa sekä uusia ideoita, joita kasvattajat olivat käyttäneet tai joihin he olivat tutustuneet työhistoriansa aikana.

7.4 Menetelmäkansion kokoaminen

Kokosimme menetelmäkansion (liite 4) touko- ja kesäkuussa 2019. Menetelmäkansion pohjana oli päiväkoti Pikku-Kaarlessa tehdyt haastattelut sekä ideapilvestä tulleet ideat ja menetelmät. Haastatteluista saimme tietoa, miten huoltajia oli osallistettu päiväkodin toimintaan sekä millaisia toivomuksia ja kokemuksia

päiväkodin henkilökunnalla oli huoltajien osallisuuteen liittyen. Haastattelujen yhteenvedoista nostimme asioita, jotka olivat toistuneet ryhmissä haastattelujen aikana. Näistä asioista tuli otsikoita menetelmäkansioon. Nostimme haastatteluista myös päiväkodissa havaitut haasteet huoltajien osallistamisessa ja pohdimme niihin ratkaisuja menetelmien kautta. Suurin haaste oli, kuinka mahdollistaa vuorohoidossa olevien lasten huoltajien osallisuus. Menetelmäkansioon muodostui sisältöä haastatteluista ja ideapilvestä tulleista asioista, joiden lisäksi etsimme myös uusia menetelmiä sekä teoriaa osallisuuteen liittyen.

Menetelmäkansio on työväline Pikku-Kaarlen päiväkodille, josta löytyy erilaisia toiminnallisia menetelmiä huoltajien osallisuuteen edistämiseksi. Lisäksi siinä on teoria tietoa huoltajien osallistamisesta. Menetelmäkansioon tulleet menetelmät kirjoitimme selkeään ohjemuotoon. Menetelmissä on tavoite sekä kuvaus menetelmästä. Joihinkin menetelmiin lisäsimme vinkin suunnitteluun tai toteutukseen liittyen. Menetelmäkansion lähtökohtana oli jakaa eri ryhmistä tulleet ideat ja menetelmät toisille ryhmille, koska toivomme, että kansio jatkaa kehittymistä tällä tavalla.

Varsinaisia huoltajien osallistamiseen tarkoitettuja menetelmiä oli hankala löytää, joten haimme ideoita erilaisista lapsi- ja aikuisryhmien toiminnallisia menetelmiä käsittelevistä kirjoista ja internetsivuilta. Menetelmiä muokkasimme niin, että ne voisi toteuttaa perheille järjestettävissä tapahtumissa. Internetistä etsimme menetelmiä mm. erilaisten projektien, hankkeiden ja oppaiden kautta, joissa oli käytetty osallistamiseen liittyviä menetelmiä. Lisäksi hyödynsimme Facebookin varhaiskasvattajan materiaalipankin keskusteluja, joista saimme muutamia muissa päiväkodeissa käytettyjä menetelmiä. Menetelmäkansion koontivaihe koostui yhteisestä ideoinnista.

Yhteiset tapahtumat ovat merkittävä osa huoltajien osallisuutta Pikku-Kaarlen päiväkodissa. Yhteisiin tapahtumiin voi myös sisällyttää huoltajille annettavaa tietoa päiväkodin pedagogisesta toiminnasta. Tapahtumiin panostaminen ja järjestäminen viestii huoltajille, että he ovat tervetulleita päiväkodin toimintaan. Tapahtumien suunnitteluun voi osallistaa lapsia sekä myös huoltajia. Erilaisilla mene-

telmillä tapahtumien aikana huoltajia voi osallistaa päiväkodin toiminnan suunnitteluun sekä arviointiin erilaisten menetelmien avulla. Tapahtumat luovat yhteisöllisyyttä ja voivat vahvistaa sekä kasvattajien ja huoltajien vuorovaikutusta, että huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta

Kokosimme menetelmäkansioon ideoita erilaisista toiminnallisista päivistä. Otimme huomioon toimintavuoteen kuuluvat juhlapäivät. Pikku-Kaarlen päiväkodin haastatteluissa tuli esille lasten osallisuuden merkitys tapahtumissa. Päiväkodin henkilökunnan mukaan lasten suunnittelemalla toiminnalla, tekemillä kutsuilla ja yhteisillä hetkillä oli merkittävä vaikutus huoltajien osallisuuteen. Lisäksi keräsimme kansioon menetelmiä liikuntaan ja erilaisiin retkiin, joita voi liittää perheille järjestettäviin toiminnallisiin päiviin.

Haastatteluissa tuli esille vanhempainiltojen merkitys päiväkodin ja huoltajien yhteistyön kannalta. Haasteena vanhempainiltojen järjestämisessä nousi vuorohoidossa olevien lasten huoltajien työajat, joiden vuoksi kaikki eivät pysty osallistumaan. Päiväkoti oli huomionut tämän tekemällä huoltajille muistiot vanhempainilloista, että jokainen huoltaja sai tietoonsa siellä käsitellyt asiat. Halusimme tarjota menetelmäkansiossa erilaisia vaihtoehtoja vanhempainiltojen järjestämiseen, joilla voi mahdollistaa myös vuorotyössä olevien huoltajien osallisuutta. Airaksisen (1998) mukaan osallistavan ilmapiirin ja yhdessä toimiminen mahdollistaa kasvun prosessin ja kehittämisen paremmin kuin luentomainen opetus. Etsimme erilaisia toiminnallisia vaihtoehtoja perinteisten vanhempainiltojen vaihtoehdoksi. Heinosen ym. (2016, 230, 233) mukaan osallistavien menetelmien käyttäminen vaikuttaa huoltajien aktiivisuuteen paremmin kuin tiedotustilaisuus tyyppiset vanhempainillat.

Haastatteluissa korostui päivittäisten kohtaamisten tärkeys, joten etsimme keinoja tukemaan päivittäistä kohtaamista huoltajien kanssa. Varhaiskasvatustutkimuksen (2018) mukaan huoltajille on annettava mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen haasteena on, kuinka saada huoltajat osalliseksi. Kouvosen (2009, 153) mukaan kasvattajan tehtävä on kannustaa huoltajia osallisuuteen.

teen ja luoda edellytykset yhteistyöhön. Tähän vaaditaan kykyä hahmottaa erilaisten perheiden tilanteet. Joillekin huoltajille osallisuudeksi riittää päivittäiset kohtaamiset varhaiskasvattajien kanssa. Tärkeä osa varhaiskasvatuksen työtä on tehdä päiväkodin arjen pedagoginen toiminta ja sen eri osa-alueet huoltajille näkyviksi ja antaa siitä tietoa. Tällä tavalla huoltajat saavat tietoa varhaiskasvatuksen pedagogisesta arjesta, mikä madaltaa osallisuuden ja osallistumisen kynnyksiä.

Varhaiskasvatussuunnitelmien merkitys tulivat myös esille haastattelujen yhteydessä. Yhteistyössä tehtävät varhaiskasvatussuunnitelmat ovat tärkeä osa pedagogista työtä. Vaikka varhaiskasvatussuunnitelmat ovat tuttu työväline Pikku-Kaarlen päiväkodissa, halusimme niistä kuvauksen menetelmäkansioon.

Toikko & Rantasen (2009, 100–101.) mukaan kehittämistoimintaan osallistumisessa on hyväksi, jos siihen osallistujilla on toiminnasta oma näkemys, kokemus tai ajatus. Varhaiskasvatuksen pedagogisen arjen näkyväksi tuominen on tärkeä osa huoltajien osallisuutta ja osallistamista. Kronqvist & Jokimies (2008, 15) kertovat raportissaan, että osallisuuden vahvistaminen arjen käytäntöjen kautta on tärkeää huoltajien osallisuuden edistämiseksi. Menetelmäkansiossa huomioimme pedagogisen arjen näkyväksi tekemisen erilaisten menetelmien avulla.

Teimme syventävää harjoittelua opinnäytetyöprosessin aikaan Pikku-Kaarlen päiväkodissa. Vaikka harjoittelun tekeminen samaan aikaan oli haaste ja vaati meiltä huolellista dokumentointia, jotta saimme pidettyä harjoittelun ja opinnäytetyön prosessin erillään, koimme siitä myös hyötyä menetelmäkansion koontivaiheessa. Meille muodostui selkeä näkemys päiväkodin arjesta ja pystyimme valitsemaan ja ideoimaan sopivia menetelmiä.

7.5 Valmiin tuotoksen luovuttaminen ja esittely

Opinnäytetyömme valmiina tuotoksena syntyi menetelmäkansio huoltajien osallisuuden edistämiseksi. Menetelmäkansio sisältää teoriaa ja erilaisia menetelmiä huoltajien osallistamiseksi päiväkodin arkeen ja toimintaan. Kansioista löytyy ta-

voite, menetelmän kuvaus, sekä myös joitain vinkkejä muokata menetelmiä. Kansioon kokosimme menetelmiä ja teoriaa valittujen otsikoiden alle. Poimimme menetelmäkansion otsikot Pikku-Kaarlen varhaiskasvattajille tehtyjen haastatteluiden ja ideapilvestä nousseiden keskeisten teemojen mukaan.

Valmis menetelmäkansio luovutettiin Pikku-Kaarlen päiväkotiin 4.7.2019. Kansio toimitettiin päiväkotiin tulostettuna sekä sähköisessä muodossa. Kansio esiteltiin vastaavalle varhaiskasvatuksen opettajalle. Kansion luovutusvaiheessa tarjosimme mahdollisuutta käydä esittelemässä kansion koko päiväkodin kasvattajille päiväkodin yhteisessä palaverissa. Luovutusvaiheessa esitimme myös toiveen, että jokainen päiväkodin kasvattaja tutustuisi kansioon ennen palautteen ja arvioinnin antamista.

7.6 Arviointikysely Pikku-Kaarlessa

Menetelmäkansion luovutuksen yhteydessä päiväkotiin vietiin myös arviointikyselyt (liite 3). Vastaavan varhaiskasvatuksen opettajan kanssa sovimme, että arviointikyselyyn vastataan ryhmittäin. Tämä oli selkeintä, koska olimme osallistaneet ryhmien kasvattajia prosessin aikana muutenkin ryhmittäin ja se koettiin päiväkodilla hyvänä.

Arviointikyselyyn (liite 3) vastasi jokainen Pikku-Kaarlen päiväkodin ryhmä. Kysymme päiväkodilta palautetta koko menetelmäkansion kokoamisprosessista, avoimista haastatteluista valmiiseen kansioon saakka.

7.7 Tulosten tarkastelu

Pikku-Kaarlen päiväkodissa tehdyt haastattelut osoittivat, että huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa koetaan varhaiskasvattajien näkökulmasta tärkeänä osana työtä. Vaikka kasvattajat olivat tyytyväisiä yhteistyöhön huoltajien kanssa, he toivoivat huoltajilta lisää rohkeutta esittää toiveita ja mielipiteitä sekä konkreettisia aloitteita. Pikku-Kaarlen päivä-

kodissa osallistavat menetelmät koettiin hyvänä työvälineenä, joilla saadaan mahdollista kynnystä osallisuuden kynnystä. Heinosen ym. mukaan (2016, 230, 233) huoltajien osallistamiseen tarvitaan uusia menetelmiä. Toikko & Rantanen (2009, 89) toteavat myös, että osallistumista edistävien välineiden käytöllä voi edistää osallistumista ja siihen liittyvää keskustelua.

Haastattelujen aikana käydyissä keskusteluissa korostuivat päivittäisten kohtaamisten, varhaiskasvatussuunnitelmien ja päiväkodin arjen näkyvyyden merkitys huoltajien osallisuudessa. Kasvattajat pitivät tärkeänä myös omaa aktiivisuutta ja positiivisuutta huoltajien kohtaamisissa ja osallistamisessa. Leskisenoja (2019, 168–169) korostaa huoltajien kanssa tapahtuvia kohtaamisia merkityksellisinä. Lisäksi hänen mukaansa kasvattajien vastuulla on luottamuksellisen yhteistyösuhteen luominen huoltajiin. Heinonen ym. (2016, 229–230) nimeää varhaiskasvatussuunnitelman tärkeäksi huoltajien osallistamisen työvälineeksi, jonka suunnittelemiseen voi käyttää osallistavia ja toiminnallisia työtapoja.

Huoltajien asiantuntijuutta voidaan hyödyntää laajemmin, kun heidät saadaan osallistumaan aktiivisemmin varhaiskasvatuksen toimintaan. Osallisuuden ylläpitämisen ja ratkaisujen avainsanoja ovat yhteinen työ, jaettu asiantuntijuus ja yhteisen tiedon jakaminen. (Parikka-Nihti 2011, 40–41.) Pikku-Kaarlen haastattelussa varhaiskasvattajat pitivät tärkeänä vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Jokapäiväisessä vuorovaikutuksessa pidettiin tärkeänä lapsen kuulumisten vaihto. Lapsen tottumusten ja tapojen tietämisen koettiin helpottavan varhaiskasvatuksen arkea. Eräässä ryhmässä tuli esille lasten arjen taitojen ja tekemisen hyödyntäminen varhaiskasvatuksen suunnittelussa. Varhaiskasvattajat toivoivat tietoa siitä, mitä lapsi ja perhe tykkäävät tehdä päiväkodin ulkopuolella.

Huoltajien osallisuuden edistämisessä on tärkeää osallisuuden vahvistaminen arjen käytäntöjen kautta (Kronqvist & Jokimies 2008, 15). Pikku-Kaarlen henkilökunnalle tehdyissä haastatteluissa pidettiin tärkeänä päiväkodin arjen näkyvyyttä huoltajille. Päiväkodissa arkea tuotiin esille mm. sosiaalisen median kautta, vanhempainilloissa, varhaiskasvatuskeskusteluissa, yhteisillä toiminnallisilla päivillä huoltajille ja läheisille, lasten tuotosten esille laittamisella sekä päivittäisissä kohtaamisissa huoltajien kanssa.

8 Pohdinta

8.1 Opinnäytetyöprosessin ja tuotoksen arviointi

Huoltajien osallisuuden edistäminen on ajankohtainen aihe, johon tarvitaan uusia keinoja ja menetelmiä. Varhaiskasvatuksen haasteena on etsiä työmuotoja ja -käytäntöjä, joilla huoltajien mielipiteet tulevat esille varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Haasteena on löytää ja kehittää menetelmiä, jotka mahdollistavat jokaisen huoltajan osallisuuden varhaiskasvatuksessa. Sirola-Korhonen (2017, 6) mukaan osallistavat menetelmät mahdollistavat osallistumisen ja niiden kautta voi myös jakaa tietoa ja osaamista.

Aloitimme toiminnallisen opinnäytetyömme marraskuussa 2018, joten prosessi kesti kokonaisuudessaan hieman vajaan vuoden. Prosessi alkoi, kun otimme yhteyttä Nurmeksen kaupungin Pikku-Kaarlen päiväkodin vastaavaan varhaiskasvatuksen opettajaan ja kysyimme mahdollisuutta tehdä opinnäytetyö. Saatamme myöntävän vastauksen valitsimme yhteistyössä päiväkodin kanssa aiheen. Huoltajien osallisuuden edistäminen oli molemmille osapuolille tärkeä ja ajankohtainen.

Meille oli alusta asti selvää, että halusimme tehdä toiminnallisen opinnäytetyön. Toiminnallisessa opinnäytetyössä lopputuotoksena syntyy jokin konkreettinen tuote, kuten tietopaketti tai tapahtuma (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51). Pikku-Kaarlen päiväkotiin tarjotuista opinnäytetyön aiheista he valitsivat kaksi, jotka liittyivät huoltajien osallistamiseen. Pohdimme opinnäytetyön kehittämismahdollisuuksia jo varhaisessa vaiheessa ja päädyimme tekemään menetelmäkansion, johon on mahdollista täydentää menetelmiä ja tietoa päiväkodin henkilökunnan toimesta.

Suunnitteluvaiheessa rajasimme teoreettista viitekehystä. Käsitteet osallisuus, osallistaminen ja osallistuminen olivat keskeisimmät käsitteet opinnäytetyössä. Nämä ovat olleet myös keskeisiä käsitteitä opinnoissamme. Lämsän (2013, 50–51) mukaan varhaiskasvatuksen kentällä tähän liittyy olennaisena kasvatusyhteistyö. Kasvatusyhteistyöllä tuetaan lapsen kehitystä, kasvua ja oppimista.

Tiedontuotannon menetelmien valinnassa koimme eniten haasteita. Vilkan & Airaksisen (2004) mukaan toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia opinnäytetyön menetelmiä. On hyvä pohtia, millainen tieto on tarpeellista toiminnallisen opinnäytetyön tueksi ja missä, keneltä ja millä tavalla tieto on saatavissa. (Vilkka & Airaksinen 2004, 56–57.) Tiedontuotannon menetelmien valintaan vaikutti se, ettei Nurmeksen kaupunki vaatinut meiltä tutkimuslupaa. Ehtona oli, ettei opinnäytetyössä tulisi esille henkilöitä tai ryhmiä. Lukupiirien kautta tapahtunut palaute ja reflektointi ohjasivat lopulta valitsemaan oikeat menetelmät.

Toiminnallisen opinnäytetyössä pidimme tärkeänä tehdä yhteistyötä päiväkodin varhaiskasvattajien kanssa ja osallistaa heidät opinnäytetyöprosessiin. Prosessia ohjaavana menetelmänä oli lineaarinen malli. Toikko & Rantasen (2009) mukaan lineaarisen mallin tavoite on selkeä, rajattu ja perustuu tunnistettuun tarpeeseen. Toteutusvaiheessa suunnitelmaa voi joutua tarkentamaan. Projektilla on selkeä päättymispiste. (Toikko & Rantanen 2009, 64–66.) Toteutusvaiheessa jouduimme tarkentamaan tiedontuotannon menetelmiä ja tekemään ratkaisuja, joilla saimme kerättyä tietoa joustavasti päiväkodin arjen keskellä. Valitsemamme menetelmät osoittautuivat palautteen perusteella onnistuneiksi aikatauluja ja arkea ajatellen. Menetelmien avulla päiväkodin ryhmissä oli herännyt aktiivista keskustelua ja ideointia huoltajien osallisuuden edistämisen ympärille, mikä koettiin positiivisena.

Ennen ideapilveä mietimme learning cafe -tyyppistä ideoiden keräämistä, mutta huomasimme pian, että sen toteutus voisi olla hankalaa. Ideapilven kierrättäminen ryhmästä toiseen oli toimivampi vaihtoehto. Saimme ryhmistä positiivista palautetta siitä, että valitsemamme menetelmät toivat ryhmien kasvattajien välille pohdintaa ja aktiivista keskustelua huoltajien osallisuuteen liittyen. Koimme hyvänä oppimiskokemuksena pohtia ja muuttaa suunnittelemaamme tiedontuotannon menetelmiä päiväkodin arkeen sopiviksi. Tulevassa työssä varhaiskasvatuksessa suunnitelmia joutuu soveltamaan nopeasti ja tekemään varasuunnitelmia toiminnan toteutumiseksi.

Opinnäytetyön tietoperustaa rakensimme jo suunnitelmavaiheessa. Teoriaosuuksiin pyrimme saamaan olennaiset asiat opinnäytetyöhön liittyen. Toikko & Rantanen (2009, 14) mukaan kehittämistoiminta on selkeästi määriteltyyn tavoitteeseen tähtäävää konkreettista toimintaa. Opinnäytetyön selkeä tavoite oli huoltajien osallisuuden edistäminen. Konkreettinen tuotos oli menetelmäkansio, jota Pikku-Kaarlen päiväkoti voi käyttää työvälineenä huoltajien osallisuuden edistämiseksi. Opinnäytetyötä tehdessä tavoitteenamme oli myös tehdä kansiosta sellainen työväline, jota voidaan kehittää päiväkodissa edelleen.

Opinnäytetyön tietoperusta rakentui varhaiskasvatuksen lähtökohtien avaamisesta, huoltajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa sekä varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelusta ja arvioinnista. Huoltajien osallisuus varhaiskasvattajien työssä on korostunut uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja varhaiskasvatuslain myötä. Teoriaa etsiessä meille oli tärkeää tuoda uutta, ajankohtaista tietoa huoltajien osallisuudesta.

Toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen oli meille alusta asti selvä valinta. Pikku-Kaarlen päiväkoti antoi kehittäväälle toiminnalle hyvät puitteet. Opinnäytetyön prosessi oli selkeä, joten siihen sopi hyvin lineaarinen malli. Tiedontuotannon menetelmien valinta oli haastava osuus opinnäytetyönprosessissa, koska jouduimme pohtimaan usean vaihtoehdoisen menetelmän välillä. Lukupiireissä saatu tuki ja tieto olivat hyvänä apuna menetelmiä valittaessa. Keskustelunomaiset haastattelut sekä ideapilvi sopivat mielestämme myös päiväkodin arkeen hyvin. Tiedontuotannon menetelmien valinnassa otimme huomioon myös sen, että Nurmeksen kaupunki ei vaatinut meiltä tutkimuslupaa opinnäytetyöhön. Koimme itse keskustelunomaiset haastattelut hyvänä keinona saada tietoa. Etukäteen annettu kysymysrunko antoi mahdollisuuden siihen, että haastatteluissa tuli paremmin esille jokaisen kasvattajan pohdittu ja keskusteltu näkemys. Ideapilvi oli myös toimiva ratkaisu, joka vietiin ryhmiin pohdittavaksi. Herätimme sen avulla kasvattajia pohtimaan konkreettisia keinoja huoltajien osallisuuteen. Tiedontuotannon menetelmissä tärkeintä oli pohtia, kuinka voimme kerätä tarvitsemaamme tietoa sujuvasti varhaiskasvatuksen arjen keskellä.

Saamamme palautteen mukaan haastattelut koettiin päiväkodilla rentoina keskusteluina, joiden aikana aihetta oli tarkasteltu monelta eri kannalta monipuolisesti. Haastattelujen tavoitteena oli saada aikaan keskustelua haastattelurungon ympärille. Kasvattajat kokivat positiivisena ennen haastatteluja heidän ryhmiensä kesken käydyt keskustelut, jotka herättivät aktiivista pohdintaa aiheeseen liittyen.

Ideapilvi koettiin selkeänä tapana koota ideoita. Ideapilveä oli mietitty yhdessä ryhmän kasvattajien kanssa ja pohdittu yhdessä ideoita, jotka olivat lähteneet samalla myös jalostumaan uuteen muotoon. Viimeisenä ideapilveen vastannut ryhmä koki hankalana keksiä uusia ideoita. Pohdimme, tässä vaiheessa antaamamme ohjeistusta, koska tarkoitus ei ollut luoda painetta keksiä uutta vaan kirjoittaa menetelmiä kokemuksen pohjalta.

Kaikki päiväkodin ryhmät olivat ennättäneet tutustua menetelmäkansioon ennen arviointikyselyyn vastaamista. Menetelmistä tullut palaute oli positiivista ja arvioinnissa nostettiin esille menetelmiä, joita ryhmät aikovat kokeilla seuraavalla toimintakaudella. Palautteen mukaan olimme onnistuneet tuomaan uusia menetelmiä ja ideoita jo käytössä olevien lisäksi. Menetelmien selostuksia pidettiin selkeinä, joista sai toimintaideat hyvin selville. Kansioon olisi kaivattu selkeämpää sisällysluetteloa. Jätimme tämän tarkoituksella tekemättä, koska ajatus on, että päiväkotijatkoo menetelmäkansion täydentämistä. Kun kansioon lisätään sivuja, sivunumerointi menisi sekaisin. Paperisen kansioon selkeyttämiseksi siihen lisättiin numeroidut välilehdet, joiden avulla tietoa voi etsiä selkeämmin otsikoinnin perusteella. Sähköiseen menetelmäkansion versioon lisäsimme sivunumerot. Vapaa palaute oli positiivista. Kansio koettiin hyödyllisenä välineenä huoltajien osallistamiseen ja sen edistämiseen.

Reflektointi oli tärkeä osa opinnäytetyön prosessia. Koska toimeksiantaja ei ollut kotipaikkakunnaltamme, pystyimme refleктоimaan yhdessä automatkojen aikana, joista tuli tärkeitä opinnäytetyön ja ammatillisen kasvun kannalta. Suoritimme opinnäytetyön prosessin kanssa samaan aikaan lisäksi syventävää harjoittelua Pikku-Kaarlen päiväkodissa, joka vaikutti väistämättä menetelmäkansion kokoamiseen. Harjoittelun kautta oppiminen ja havainnointi varhaiskasvatuksen arjesta antoi mahdollisuuden syvempään reflektioon kokemuksen kautta.

Koimme, että meidän oli helpompi pohtia päiväkodin arkeen sopivia menetelmiä, koska olimme tutustuneet siihen.

Pidimme opinnäytetyöpäiväkirjaa prosessin ajan. Opinnäytetyöpäiväkirja toimi hyvänä tukena menetelmäkansiota kootessa, sekä opinnäytetyötä kirjoittaessa. Se myös auttoi pitämään selkeän linjan ja eron opinnäytetyön ja syventävän harjoittelun välillä. Vaikka koimme hyödyllisenä harjoittelusta saadun kokemuksen ja tiedon opinnäytetyötä ajatellen, oli selvää, että meidän täytyi pitää ne erillään. Keskityimme siis kirjoittamaan opinnäytetyöpäiväkirjaan ainoastaan opinnäytetyöhön liittyviä asioita.

8.2 Ammatillinen kasvu

Huoltajien osallisuuden edistäminen aiheena oli hyvä ja ajankohtainen valinta ammatillisen kasvun kannalta. Huoltajien osallisuuden edistämiseen halutaan panostaa ja siihen tarvitaan uusia keinoja ja menetelmiä. Koimme hyödyllisenä perehtyä tähän ajankohtaiseen aiheeseen teorian ja opinnäytetyöprosessin kautta.

Osallisuus ja osallistuminen ovat olleet keskeisiä käsitteitä koko opiskelun ajan. Myös luovien menetelmien käyttäminen omassa työssä ja osallisuuden edistämisessä on ollut opiskelun aikana molempien ammatilliselle kasvulle merkityksellistä. Opinnäytetyön kautta pääsimme syventämään tietoa huoltajien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Yhteisten keskustelujen ja reflektoinnin aikana pohdimme, kuinka edistäisimme huoltajien osallisuutta erilaisten menetelmien kautta varhaiskasvatuksen ammattilaisina. Luovien ja toiminnallisten menetelmien käyttämistä varhaiskasvatuksen kentällä voi tehdä laajasti. Se ei rajoitu ainoastaan lasten kanssa tehtävään työhön.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä osa varhaiskasvatuksen opettajan arkea, jossa tavoitteena on lapsen kehityksen tukeminen. Opinnäytetyön aikana on selkeytynyt ajatus tasavertaisesta, luottamuksellisesta vuorovaikutussuhteesta huoltajien kanssa, joka on yhteistyön perusta. Varhaiskasvatuksen ammattilaisena meillä on vastuu luoda tällainen suhde lasten huoltajiin. Haastatte-

luissa nousi esille kasvattajien aktiivisuuden ja positiivisuuden tärkeys yhteistyössä huoltajien kanssa, jonka myös me koemme tärkeäksi yhteistyön rakentamisessa huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatuksella on suuri merkitys lapsen oppimisessa, kasvussa sekä kotien kasvatustyön tukemisessa. Lapsen yksilöllisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemisessa kasvatusyhteistyö huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä korostuu. Päivittäinen vuorovaikutus huoltajien kanssa on tärkeä osa huoltajien osallisuutta, jossa annetaan tietoa lapsen kuulumisista ja asioista. Varhaiskasvatuksen ammatillinen näkemys yhdistyy huoltajien asiantuntemukseen lapsesta. Varhaiskasvattajien tehtävänä on luoda yhteisöllinen, luottamuksellinen ilmapiiri, jossa jokainen kokee voivansa vaikuttaa ja tuoda esille ajatuksiaan sekä ideoitaan.

Opinnäytetyön tekemisen aikana olemme syventäneet ymmärrystä varhaiskasvattajien vastuusta kasvatusyhteistyössä. Kasvatusyhteistyön rakentaminen vaatii aktiivisuutta ja huomiointikykyä. Kasvatusyhteistyön rakentamisessa täytyy ottaa huomioon perheiden moninaisuus ja myös hyväksyä se, että osa huoltajista voi kokea päivittäiset kohtaamiset ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman riittäväksi osallisuudeksi. Kuitenkin on tärkeää mahdollistaa osallisuus. Varsinkin vuorohoidossa olevien lasten huoltajilla osallisuuden haasteena on vuorotyö. On hankala saada jokaisen huoltajan aikataulu sellaiseksi, että he pääsevät esim. vanhempainiltaan. Haasteena voi olla myös lasten hoidon järjestäminen. Tällaisiin haasteisiin tarvitaan keinoja, joilla jokainen huoltaja saa mahdollisuuden osallisuuteen.

Opinnäytetyön kautta ymmärsimme, että varhaiskasvatuksellakin on merkittävä rooli osallisuuden edistämässä. Varhaiskasvatuksessa jokainen perhe on tasa-vertainen ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa. On tärkeää reagoida huoltajien mielipiteisiin, aloitteisiin ja toiveisiin, jotta he kokevat niiden esittämisen merkityksellisenä. Luottamuksellinen suhde ja aktiivinen huomiointi on hyvä pohja huoltajien osallistamisen edistämiseen. Huoltajien osallisuutta on nostettu vasta viime vuosina enemmän esille, joten ajatus siitä on varmasti vielä vieras heillekin.

Huoltajien osallisuutta korostetaan uudessa varhaiskasvatuksen suunnitelmassa. Perinteisten luentotyyppeiden vanhempainiltojen lisäksi tarvitaan myös uusia keinoja ja menetelmiä, joilla saadaan mahdollistettua huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin. Tarvitaan myös menetelmiä, joilla varhaiskasvatuksen pedagogista arkea saadaan tuotua enemmän esille ja tutuksi huoltajille, jotta heillä on paremmat mahdollisuudet vaikuttaa siihen. Huoltajia täytyy myös rohkaista vaikuttamaan aktiivisesti. Tämä vaatii varhaiskasvattajilta pitkäjänteisyyttä, koska muutos ei tapahdu hetkessä.

Jotta huoltajat voisivat osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin, tulisi heillä olla tietoa toiminnasta. Päiväkodin pedagogisen arjen näkyväksi tekeminen huoltajille on tärkeä osa varhaiskasvatuksen työtä. Arkea voi tehdä näkyväksi esim. lasten töiden esille laittamisella, erilaisilla tiedotteilla ja kuvilla jne. Myös yhteiset toiminnalliset päivät, joissa huoltajat pääsevät osallistumaan itse ovat hyvä keino tutustuttaa huoltajia päiväkodin pedagogiseen arkeen. Kun huoltajien tietoisuus ja asiantuntemus varhaiskasvatuksesta lisääntyy, on heidän helpompi myös tuoda esiin omia ajatuksia ja ideoita.

Toiminnallisen opinnäytetyön aikana kävimme keskusteluita varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa, jotka koimme hyvinä oppimiskokemuksina. Saamamme palautteen mukaan myös varhaiskasvattajat kokivat hyödyllisenä sen, että haastattelujen ja ideapilven avulla heille heräsi aktiivista keskustelua ja pohdintaa huoltajien osallisuudesta ja sen edistämisestä. Haastattelujen aikana käyty keskustelujen jälkeen reflektioimme omia ajatuksia huoltajien osallisuuteen liittyen. Tämä antoi hyvää pohjaa menetelmäkansion kokoamiseen. Reflektoinnin pohjalta nousi myös ideoita, kuinka voisimme muokata joitain valittuja menetelmiä enemmän päiväkodin arkeen sopiviksi. Reflektoinnin merkitys osana omaa työtä on vahvistunut opinnäytetyöprosessin aikana.

Yhteistyön merkitys on korostunut opinnäytetyön aikana. Päiväkodissa on useita ryhmiä, joiden välinen yhteistyö on tärkeää arjen sujumisen kannalta. Yhteistyö myös antaa mahdollisuuden erilaisiin näkemyksiin ja ideoiden jakamiseen. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on merkittävää jo työntekijöiden työhyvinvoinnin

kannalta. Luottamuksellinen ilmapiiri ja vahva yhteisöllisyys tukee lapsen hyvinvointia. Koimme myös yhteistyön Pikku-Kaarlen päiväkodin kanssa merkityksellisenä. Meille annettiin mahdollisuus keskusteluun ja yhteiseen pohdintaan, kun tarvitsimme sitä. Yhteiset keskustelut varhaiskasvattajien kanssa antoivat meille tietoa varhaiskasvatuksen arjesta, jolloin meidän oli helpompaa yhdistää ja ymmärtää lukemaamme teoriaa opinnäytetyöhön.

Meidän välisemme yhteistyön ja reflektoinnin merkitys opinnäytetyön aikana korostui. Kesällä 2019 koimme opinnäytetyön kirjoittamisen hankalana. Ymmärsimme sitten, että tarvitsimme aikaa kirjoittaa, keskustella ja pohtia opinnäytetyötä yhdessä saman pöydän ääressä. Keväällä keskustelut ja reflektointi oli lähes jokapäiväistä, koska ajoimme työharjoittelussa yhdessä. Kesän aikana emme löytäneet juurikaan yhteistä aikaa. Huomasimme, että yhdessä pohtien ja kirjoittaen saamme enemmän aikaa, kuin että teemme kumpikin tahoillamme.

Opinnäytetyön ajatuksena oli tutkimuksellinen kehittäminen, joka kuuluu sosionomiopintoihin. Opinnäytetyön menetelmiä valitessa meille oli tärkeää saada tietoa opinnäytetyön pohjaksi. Vapaamuotoiset, rennot haastattelutilanteet antoivat meille tarvitsemaamme tietoa ja näkökulmia monipuolisesti. Lisäksi ne osoittautuvat hyväksi päiväkodin arjessa. Kysymysrunon tekeminen osoittautui myös hyväksi ratkaisuksi, koska sen avulla saimme varhaiskasvatusryhmien kasvattajien ajatuksia kattavammin esille, kun he kävivät ensin kysymysten ympärillä keskustelua keskenään. Opinnäytetyöprosessin aikana jouduimme pohtimaan tiedontuotannon menetelmien toteutusta uudestaan, jonka koimme hyvänä oppimiskokemuksena työelämää ajatellen.

Opinnäytetyön myötä ymmärrämme varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja laadunhallinnassa huoltajien osallisuuden tärkeyden. Tarpeiden ja kokemusten kartoittaminen vaikuttavat varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämiseen ja toimintakulttuuriin. Tyytyväisyyskyselyt ovat tärkeä osa laadunhallintaa. Jotta huoltajien osallisuus olisi mahdollista, täytyy heillä olla tietoa varhaiskasvatuksen pedagogisesta arjesta. Tulevina varhaiskasvatuksen ammattilaisina meillä on vastuu tehdä sitä näkyväksi.

Opinnäytetyön tekemistä tukivat harjoittelut, joita me molemmat teimme Pikku-Kaarlen päiväkodissa. Meillä oli näkemystä siitä, millaista arki siellä on ja pysyimme yhdessä miettimään, millaisia keinoja voisimme laittaa menetelmäkansioon. Vahvuus oli myös, että olimme molemmat olleet päiväkodin jokaisessa ryhmässä. Erilaisten kokemusten yhdistäminen ja reflektointi tuottivat hyviä keskusteluja ja ammatillista kehittymistä.

8.3 Luotettavuus ja eettisyys

Jo suunnitteluvaiheessa on huomioitava luotettavuuskysymykset, sillä luotettavuutta ei voida parantaa enää aineiston keruun ja analyysin jälkeen, koska se liittyy prosessin eri vaiheisiin. Opinnäytetyötä aloittaessaan on tärkeää muistaa, että tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä monilla yksinkertaisilla asioilla. Yksi tärkeimmistä asioista, joka tuo tutkimukselle luotettavuutta on dokumentaatio. Jokaisessa eri vaiheessa tulee perustella kaikki ratkaisut ja valinnat. Kaikesta toiminnasta, joka liittyy opinnäytetyöhön, kannattaa kirjata päiväkirjaan, koska myöhemmin kaikkien asioiden mieleen palauttelu tai muistelu on mahdotonta. (Kanonen 2010, 69.)

Kun opinnäytetyösuunnitelma oli hyväksytty, kysyimme Nurmeksen kaupungin varhaiskasvatuksen aluejohtajalta, tarvitsemmeko tutkimuslupaa. Koska opinnäytetyössä käytetyissä tiedontuotannon menetelmissä ei tule esille yksilöitä tai niitä ei pysty liittämään edes mihinkään tiettyyn päiväkodin ryhmään, ei meiltä vaadittu tutkimuslupaa. Kirjasimme haastatteluista muistiinpanoja yksilöimättä. Ideapilvestä keräsimme siihen tulleet keinot ja menetelmät, jonka jälkeen pilvi tuhottiin. Näin varmistimme sen, ettei ketään voi tunnistaa edes käsialan perusteella. Osallistuminen avoimiin haastatteluihin ja ideapilveen oli päiväkodin kasvattajille vapaaehtoista. Pidimme opinnäytetyöstämme päiväkirjaa, josta pysyimme varmistamaan sovittuja asioita. Päiväkirjan pitäminen toimi myös hyvänä tukena opinnäytetyön kirjoittamisvaiheessa.

Tutkimusetiikka on hyvän tieteellisen käytännön noudattamista, joka tulee huomioida koko tutkimusprosessin ajan. Asianmukaisten lähteiden käyttäminen ja analysointi oman alan kirjallisuudesta ja tutkimuksista sekä oman tutkimuksen

analysointi kuuluu etiikkaan. Tarkkuus ja rehellisyys tutkimustyössä sekä tulosten esittämisessä on tärkeä osa käytäntöä. Tutkimusetiikassa vilppi tarkoittaa toisten tuotoksien vääristelyä, plagiointia tai sepitystä. Hyvää tieteellisen käytännön noudattamista on huolellinen viittaaminen lähteisiin sekä niiden tarkka merkintä. (Vilkkä 2015, 41–45.)

Opinnäytetyön prosessin aikana tehdyissä muistiinpanoissa olemme noudattaneet huolellisuutta. Asiat ovat kirjoitettu niin, että pystymme lukemaan ne väärin ymmärtämättä myöhemmin. Epäselvissä asioissa meillä on ollut matala kynnyksellä yhteydessä Pikku-Kaarlen päiväkotiiin.

Laadullista tutkimuksessa arvioinnin kohteena ovat tehdyt ratkaisut, valinnat ja teot. Tämä edellyttää arviointia jokaisen valinnan jälkeen. Luotettavuutta arvioidaan koko prosessin ajan mm. teoriaan, tulkintaan ja johtopäätöksiin liittyen. Työssä on pyrittävä vastaamaan, mistä, mitä ja miten kysymyksiin sekä arvioidaan tehtyjä ratkaisuja ja niiden toimivuutta tavoitteisiin peilaten. Teorian ja käytännön on oltava yhteneviä ja tuettava toisiaan. (Vilkkä 2015, 194–197.)

Opinnäytetyön prosessin aikana jouduimme pohtimaan useaan otteeseen tiedon tuotannon menetelmiä sekä joustamaan niissä. Eniten tiedon tuotannon menetelmien arviointiin vaikutti se, että Nurmeksen kaupunki ei vaatinut meiltä tutkimuslupaa. Jouduimme pohtimaan tätä varsinkin siinä vaiheessa, kun kävi ilmi, että joutuisimme miettimään haastatteluja uudestaan kysymysrunon vuoksi. Vaikka haastattelut muuttuivat avoimista teema/puolistrukturoituihin haastatteluihin, totesimme, että haastateltavien anonymiteetti säilyy samanlaisena.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereitä on neljä, jotka ovat dokumentaatio/arvioitavuus, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus tutkitun kannalta ja saturaatio. (Kananen 2010, 71.) Laadullisessa tutkimuksessa tiedonkeruumenetelmät voivat olla melko avoimia, jolloin on vaikeampaa etukäteen punnita mahdollisia tutkimusasetelman eettisiä ongelmia. Tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus on yksi tärkeimmistä hyvän tutkimuksen kriteereistä. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden toinen puoli on eettinen kestävyys. Eettisyys koskee tutkimuksen laatua. Tutkimussuunnitelman laadukkuus, valittu tutkimusasetelma ja

hyvä raportti ovat tutkijan vastuulla. Eettisyys kietoutuu muodollisesti arviointi- ja luotettavuuskriteereihin. Jos ne ovat tutkijalle vain tarkistuslistoja, on hän moraalisesti arveluttavilla vesillä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125,127.)

8.4 Opinnäytetyön hyödynnettävyys ja kehittäminen

Aluksi pohdimme, että teemme menetelmäoppaan huoltajien osallisuuden edistämiseen liittyen. Päädyimme kuitenkin tekemään kansion, koska siihen voi lisätä menetelmiä ja uutta tietoa jatkossakin. Ajatuksena on, että menetelmäkansion kautta päiväkodin ryhmät voivat jakaa toistensa kanssa tietoa ja ideoita. Toivomme, että menetelmäkansio on työväline, jota voidaan käyttää hyödyksi yhteisten tapahtumien, vanhempainiltojen sekä myös ryhmien omien tapahtumien suunnittelussa. Menetelmäkansioon voi liittää myös hyväksi koettuja käytäntöjä, jotka liittyvät huoltajien osallisuuden edistämiseen. Kansio voisi toimia myös pehdyttävässä mielessä uusille työntekijöille niin, että sieltä löytyisi teoriaa huoltajien osallisuudesta ja sen edistämisestä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli koota menetelmiä huoltajien osallisuuden edistämiseksi Pikku-Kaarlen päiväkodissa. Liitimme siihen menetelmiä, joita voi käyttää päivittäisessä työssä sekä myös eri vuodenaikoina, vanhempainilloissa ja tapahtumissa. Suurimpana haasteena osallistamisessa oli huoltajien töistä johtuvat aikataululliset haasteet. Halusimme kiinnittää erityisesti tähän huomiota menetelmäoppaassa ja löysimmekin siihen keinoja. Liitimme oppaaseen myös lasten osallistamista.

Huoltajien osallisuuden edistäminen opinnäytetyön aiheena oli ajankohtainen, koska huoltajien osallisuuteen on viime vuosina alettu kiinnittämään entistä enemmän huomiota uuden varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman myötä. Teimme opinnäytetyön uuteen päiväkotiin, jonne kaivattiin uusia menetelmiä huoltajien osallistamiseksi. Päiväkodilta saadun arvioinnin mukaan, onnistuimme tuomaan päiväkodille uusiakin menetelmiä. Ajatus kansiosta kehittyvänä työvälineenä otettiin päiväkodilla positiivisesti vastaan. Opinnäytetyössä saatu ammatillinen kasvu hyödyttää meitä molempia tulevana varhaiskasvattajina ja antaa näkökulmaa huoltajien osallisuuden mahdollisuuksista ja mahdollistamisesta.

Lähteet

- Airaksinen, K. (toim.) 1998. Innostu, innosta! Eväitä osallistavaan yhteistyöhön. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa.
<https://www.fingo.fi/sites/kepa.fi/tiedostot/julkaisut/innostu-innosta.pdf>. 31.8.2019.
- Daisy. 2019. <https://www.daisyvarhaiskasvatus.fi/>. 6.10.2019.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell Oy.
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. 2016. Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy, 55–67.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Huhtinen, A., Raatikainen, J. 2018. ”VAHVASTI KASVUUN” – Osallistavien menetelmien opas kasvatusyhteistyöhön. Karelia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153322/Huhtinen_Anna_Raatikainen_Jenni.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 6.2.2019.
- Järviluoto, N. 2018. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa – Vanhempien ajatuksia osallisuudesta ja yhteistyöstä. Karelia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/144787/Jarviluoto_Noora_opinnaytetyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 5.2.2019.
- Jämsén, A., Pyykkönen, A. 2014. Osallisuuden jäljillä. Saarijärvi: Saarijärven offset.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Kanninen, K., Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva: Bookwell Oy.
- Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.). Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä Päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.
- Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi – selvityksestä. Stakesin raportteja 22/2008. Helsinki: Stakes. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77107/R22-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>. 31.8.2019.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeuksista 352/2019.

- Lamminen, S. 2018. Vanhempien osallisuus Eurajoen varhaiskasvatuksessa. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, ylempi AMK. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/143534/Lamminen_Suvi.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 6.2.2019.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitos. https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600. 31.8.2019.
- Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Totuutta käytännössä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Lämsä, A-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa: Lämsä, A-L. (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Juva: Bookwell Oy, 49–67.
- Nummenmaa, A. R. 2004. Varhaiskasvatuksen laatu ja sen kehittäminen — yhteistä työtä ja jaettuja merkityksiä. Teoksessa Ruokolainen, R. & Alila, K. (toim.). Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta: varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 81—87. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72926/Julka_04_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 7.9.2019.
- Nurmes. 2019a. Päiväkodit. <https://www.nurmes.fi/paivakodit>. 4.8.2019.
- Nurmes. 2019b. Varhaiskasvatussuunnitelma. <https://www.nurmes.fi/documents/183024/192912/Varhaiskasvatussuunnitelma+1.8.2019.pdf/5d069fa5-719a-7d87-9188-ae43435e1a9e>. 4.8.2019.
- Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino. https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. 5.2.2019.
- Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. 9.9.2019.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö. <https://minedu.fi/varhaiskasvatuslait>. 26.7.2019.
- Parikka-Nihti, M. 2011. Pieniä puroja. 2. painos. Saarijärvi: Saarijärven Offiset Oy.
- Parrila, S. 2004. Laatu päivähoitoa koskevassa varhaiskasvatustutkimuksessa. Teoksessa Ruokolainen, R. & Alila, K. (toim.). Varhaiskasvatuksen laatu on osaamista ja vuorovaikutusta: varhaiskasvatuksen laadunhallinnan ja ohjauksen kehittämishankkeen julkaisu. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 69–80. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72926/Julka_04_06.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 7.9.2019.
- Parrila, S. & Fonsén, E. 2016. Arviointimenetelmien kehittäminen ja käyttöönotto. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.). Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. Juva: Bookwell Oy.

- Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. 2006a. KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html. 7.9.2019.
- Saaranen-Kauppinen, A., Puusniekka, A. 2006b. KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html. 7.9.2019.
- Sirola-Korhonen, K. 2017. Osallistavat menetelmät vinkkejä ja virikkeitä koulutajalle. Kansan sivistystyönliitto KSL ry ja KSL-opintokeskus. <https://www.ksl.fi/wp-content/uploads/2017/10/Osallistavat-menetelmat-KSL-verkko.pdf>. 21.7.2019.
- Summa, T. Tuominen, K. 2009. Fasilitaattorin työkirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry. https://www.globaalikasvatus.fi/tiedostot/Fasilitaattorin_tyokirja.pdf. 12.2.2019.
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. 2018. Sosiaalinen osallisuus teoreettisena käsitteenä. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/mita-sosiaalinen-osallisuus-on/sosiaalinen-osallisuus-teoreettisena-kasitteena>. 26.7.2019.
- THL. 2019. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>. 1.9.2019.
- Toikko, T. Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy – Juvenes Print. https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1. 14.2.2019.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Livonia Print.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Haastattelun kysymykset

1. Miten huoltajat osallistuvat päiväkodin toimintaan?
2. Millaista huoltajien osallisuutta toivoisitte omassa ryhmässänne?
3. Millaisia menetelmiä olette käyttäneet? Mitä mieltä olette erilaisten menetelmien käytöstä huoltajien osallistamisessa?
4. Millaisia haasteita olette kokeneet huoltajien osallisuuteen tai osallistamiseen liittyen? Millaisia näkökulmia teidän mielestänne kannattaa ottaa huomioon?

Kiertävä ideapilvi Pikku-Kaarlen päiväkodissa

Kiertävän ideapilven tavoitteena on kerätä teidän ideoitanne ja tietoa erilaisista keinoista ja menetelmistä, joita voi käyttää huoltajien osallistamiseen. Pilveen voi kirjoittaa nimettömänä. Voitte pohtia yhdessä ryhmänne kasvattajien kesken ja laittaa vaikka yhteisen pohdinnan tuloksen. Pilveen ei ole pakko laittaa mitään. Toivomme kuitenkin, että saisimme kartoitettua tällä tavalla teillä jo olevaa kokemusta ja tietoa, että pystymme keräämään tulevaan menetelmäkansioon mahdollisimman paljon uutta.

Nyt siis luovuus lentämään!

Yhteistyöterveisin,

sosionomiopiskelijat

Tiina Kerkkänen ja Satu Veikanmaa

Huoltajien osallisuuden edistäminen -menetelmäkansio



Koonnut

Tiina Kerkkänen & Satu Veikanmaa

Karelia ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma 2019

SISÄLTÖ:

Johdanto	3
Kasvatusyhteistyö ja huoltajien osallisuus	5
Tapahtumat ja toimintapäivät	7
Päiväkodin liikuntapäivä	14
Vanhempainillat	20
Huoltajien palaute varhaiskasvatuksesta	25
Perinteitä ja yhdessä tekemistä	26
Lapsen vahvuudet keskiössä	35
Tarinat ja kuvat jakoon	40
Vanhempaintoimikunta	44
Huoltajien kanssa käytävät keskustelut	45
Lähteet	47



JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan, että huoltajien ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön merkitys on tärkeä. Yhteistyössä sitoudutaan edistämään lapsen kehitystä, oppimista sekä turvallista ja tervettä kasvua. Huoltajilla on oltava mahdollisuus osallisuuteen toiminnan ja tavoitteiden suunnittelussa sekä varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Osallisuus voi olla tukena myös huoltajien verkostoitumisessa. Yhteisöllisyyttä voi rakentaa erilaisten toimintojen ja tilaisuuksien kautta ja se voi toimia tukena päiväkodin työlle. (Opetushallitus 2016, 32-33.) Tämän kansion tarkoituksena on tarjota päiväkodissa työskenteleville erilaisia menetelmiä huoltajien osallistamiseksi.

Ennen kuin aloimme kasaamaan menetelmäkansiota, teimme huhti-toukokuussa 2019 ensin avoimia haastatteluita Pikku-Kaarlen päiväkodin ryhmissä. Haastatteluiden tavoitteena oli kartoittaa tietoa ja päiväkodin toiveita huoltajien osallisuudesta. Lisäksi kysyimme käytössä olevia menetelmiä sekä mahdollisia haasteita ja näkökulmia huoltajien osallisuuteen liittyen. Tämän jälkeen kierrätimme ideapilveä Pikku-Kaarlen ryhmissä. Ideapilveen halusimme ajatuksia ja ideoita menetelmistä, joita päiväkodin henkilöstöllä on jo tiedossa esim. työkokemuksen kautta. Tältä pohjalta olemme koonneet kansioon eri ryhmistä tulleet ideat sekä uusia keinoja ja menetelmiä. Olemme pyrkineet keräämään menetelmiä mahdollisimman monipuolisesti konkreettisista tuotoksista, retkistä, tapahtumista ja keinoista huoltajien toiveiden esille tuomiseksi. Tämän lisäksi menetelmäkansiossa on myös teoriaa huoltajien osallistamisesta.

Toivomme, että menetelmäkansiosta on iloa ja hyötyä työssänne. Toivomme myös, että se on työväline, jota kehitetään. Halusimme tehdä menetelmät kansion muotoon, jotta te pystytte lisäämään siihen uusia ideoita ja tällä tavalla jakamaan tietoa päiväkodin ryhmien välillä sekä kehittämään yhteistyötä huoltajien kanssa. Menetelmiä voi myös soveltaa ideoiden pohjalta ja muokata niitä omaan ajatukseen ja toimintaan sopivaksi.



Kiitos Pikku-Kaarlen päiväkodille yhteistyöstä!

Ystävällisin terveisin Sosionomiopiskelijat Satu & Tiina

KASVATUSYHTEISTYÖ JA HUOLTAJIEN OSALLISUUS

Kasvatuskumppanuudessa nostetaan esille vanhempien osallisuus, jossa aito keskinäinen vuoropuhelu on keskeistä eri osapuolten välillä. Lapsen hyvinvointiin tähtäävä yhteinen työ on liitetty vahvasti kasvatuskumppanuuteen. Sitoutuminen yhteistyöhön vaatii yhteisen arvopohjan löytymistä perhe- ja päiväkotikulttuurista. Molemminpuolinen kunnioitus ja kuulluksi tuleminen tunne liittyy olennaisena osana osallisuuteen ja kasvatuskumppanuuteen. Osallisuuden ylläpitämisessä ja ratkaisujen löytämisessä tärkeitä asioita ovat mm. yhteinen työ ja jaettu asiantuntijuus. (Parikka-Nihti 2011, 40-41.)

Päiväkodin ja perheiden välille tulee kehittää erilaisia strategioita, koska vanhempien joukko on hyvin moninaista. Jotta vanhempien asiantuntijuutta voidaan hyödyntää, tulee heidät saada osallistumaan aktiivisesti päiväkodin toimintaan. Yhteiset arjen kiinnostuksen kohteet ja yhteinen kumppanuuden kieli syventää kasvatuskumppanuutta. Osallistamiseen ei tarvita aina suuria asioita vaan joskus voi riittää nuotio ja paketti makkaraa. (Parikka-Nihti 2011, 41.)



Varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli olla huoltajien kasvatustyön tukena. Se toimii yhteistyössä huoltajien kanssa lasten hyvinvoinnin, edun ja kehityksen parhaaksi, antaen myös huoltajille mahdollisuuden vaikuttaa ja osallistua suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Lasten oikeuksien sopimuksessa korostetaan huoltajien vastuun kunnioittamista ja yhteistyötä heidän kanssaan. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi, Siimes 2016, 223-224.)

Kasvatusyhteistyössä tärkeää on luottamus ja vuorovaikutus. Luottamusta rakentaessa on tärkeää, että varhaiskasvatuksen henkilöstö ja huoltajat tutustuvat toisiinsa. Yhteistyön keskiössä on lapsen etu ja tarpeet. Varhaiskasvatuksen arkeen ja käytäntöihin tutustuminen on erityisen tärkeää huoltajille, joiden lapsi aloittaa päivähoidon. Tutustumiskäynnille ja aloituskeskustelulle ja lapsikohtaiselle varhaiskasvatussuunnitelmalle on hyvä varata aikaa. Luottamus ja kasvatusyhteistyö rakentuu päivittäisten kohtaamisten myötä. Hyvälle pohjalle rakennettu yhteistyö huoltajien kanssa auttaa sen toimivuuteen haasteellisissakin tilanteissa. (Heinonen ym. 2016, 226.)



TAPAHTUMAT JA TOIMINTAPÄIVÄT

Pikku-Kaarlen päiväkodissa tehdyissä avoimissa haastatteluissa ja ideapilvessä (huhti-toukokuu 2019) tuli esiin, kuinka tärkeää on tehdä ajan kanssa ja panostaa esim. äitien ja isän päiviin, päiväkodin juhliin jne. Juhliin panostaminen ja ajan kanssa tekeminen lasten kanssa antavat huoltajille näkyvyyttä päiväkodin arjesta. Se myös viestii huoltajille, että he ovat tervetulleita. Kutsujen lähettäminen ajoissa antaa huoltajille aikaa järjestää asioitaan ja osallistua.

Kesän aloitus puuhapäivä

Tavoite: Vanhempien osallisuus ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Kesän kynnyksellä voi päiväkodilla tai sen lähiympäristössä järjestää toiminnallisen koko perheen yhteisen puuhapäivän. Ulos voi suunnitella erilaisia toiminnallisia pisteitä, joissa perheillä on mahdollisuus touhuta yhdessä. Esimerkkeinä toiminnallisista pisteistä voi olla kesäkukkien/taimien istutusta, majojen rakentelua päiväkodin pihaan kierrätysmateriaaleista, erilaisia pihapelejä jne. Ulkona voisi olla tarjolla mehu- ja kahvitarjoilua sekä grillimakkaraa.



Äitien- ja isänpäivä

Tavoite: Lasten osallisuus ja huoltajien osallistaminen.

Äitien- ja isänpäivänä voi järjestää perinteisen kahvituksen, jonne lapset ovat leiponeet jotain pientä syötävää. Vaihtoehtona voi järjestää mahdollisuuden jäädä aamupalalle yhdessä lapsensa kanssa hoitoon tullessa. Juhlapäivänä voidaan järjestää myös konsertti, jossa lapset esiintyvät.



Isovanhempien päivä (tai muu läheinen)

Tavoite: Lapsen osallisuus toiminnan suunnittelussa. Tärkeäksi kokemisen tunne.

Lapset voivat tehdä itse kutsut isovanhemmilleen, tai jollekin muulle läheiselle ihmiselle viettämään yhteistä hetkeä päiväkodille. Päiväkodilla voidaan järjestää pienimuotoista ohjelmaa, esim. lauluhetki tai sitten vaihtoehtoisesti kahvitus.

Lapset saivat esitellä päiväkotia omalle vieraalleen.

Joulupolku

Lapset voivat yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa ideoida ja toteuttaa huoltajille oman joulupolun. Lapset saisivat olla ohjaamassa huoltajia. Joulupolku voi olla radan tyyppinen, jossa on erilaisia työpajoja. Jossain työpajassa voidaan tehdä kuusenkoristeita, jotka halutessaan voi jättää ja ripustaa päiväkodin omaan joulukuuseen koristeeksi. Kuusi tulisi koristeltua tällöin kaikkien yhteisellä panostuksella ja toisi päiväkodilla kaikille iloa. Joulupolun loppuksi kaikille tarjolla puuroa.

Tavoite: Lasten osallisuus suunnittelussa ja toteutuksessa. Vanhempien osallisuus ja yhdessä tekeminen



Toiminnallinen joulujuhla

Perinteisen joulujuhlan sijaan voidaan järjestää toiminnallinen joulujuhla/toimintapäivä. Tapahtumaan on järjestetty erilaisia toimintapisteitä perheille kierrettäväksi, kuten pipareiden koristelua, joulukorttien tekoa joulukoristeiden valmistamista tai joululaulujen laulamista/kuuntelemista. Jokaisella toimintapisteellä on joku henkilökunnasta opastamassa tai laulattamassa.

Tavoite: Rento ja mukava perheiden yhteinen hetki. Huoltajien osallisuuden vahvistaminen.

Maistelutori huoltajien kanssa (syksyn satoa)

Tavoite: Osallisuuden tukeminen, perheen yhteinen aika, sekä terveellisiin ruokailutapoihin kannustamista.

Päiväkodilla järjestetään huoltajille maistelutori, jonne kerätään syksyn satoa.

Maisteltavana voisi olla erilaisia marjoja, kasviksia ja hedelmiä. Hakiessaan lasta huoltajat voivat kiertää eri toimintapisteillä yhdessä lapsensa kanssa. Toimintapisteillä voi olla myös erilaisia kysymyksiä liittyen terveellisiin ruokailutapoihin.



Avoimien ovien päivä

Tavoite: Tarjota huoltajille mahdollisuus osallistua päiväkodin arkeen. Päiväkodin arjen tekeminen näkyväksi huoltajille.

Päiväkoti voi pitää avoimien ovien päivää, jolloin huoltajat ovat tervetulleita mukaan seuraamaan ja osallistumaan päiväkodin arkeen. Vaihtoehtoisesti seinälle voidaan tehdä lista, johon on listattu muutamia päivämääriä, jossa huoltajat voivat ilmoittaa kiinnostuksensa osallistua päiväkodin arkeen jonain tiettyinä päivinä.

Leikki-iltapäivät yhdessä lasten kanssa

Tavoite: Huoltajien osallistuminen päiväkodin arkeen ja arjen näkyväksi tekeminen. Mahdollisuus keskustella kasvattajien ja muiden huoltajien kanssa leikin lomassa.

Vinkki: Lapset voivat tehdä kutsut huoltajille leikki-iltapäivään.

Huoltajat voivat leikkiä yhdessä lasten kanssa sisällä ja/tai ulkona. Leikki voi olla vapaamuotoista ja/tai ohjattua toimintaa. Iltapäivään voi suunnitella kahvi tai mehutarjoilun, johon lapset voivat leipoa pientä tarjottavaa. Annetaan huoltajille mahdollisuus myös keskusteluun päiväkodin henkilökunnan kanssa sekä toisten huoltajien kanssa leikin lomassa.



Leikkimessut koko perheelle

Tavoite: Päiväkodin arjen näkyväksi tekeminen, huoltajien osallistaminen, lasten osallistaminen, yhteisöllisyyden rakentuminen

Leikkimessut voivat olla tapahtuma, jossa huoltajat pääsevät tutustumaan päiväkodin arkeen lasten ohjaamina. Lapset voivat valmistella erilaisia pisteitä, joissa he voivat kiertää huoltajien kanssa. Pisteissä voi olla arkisia asioita, joita päiväkodissa tehdään. Lempileikkejä, pelejä, kirjoja jne. Lapset voivat suunnitella myös ratoja ja tehtäviä. Pisteissä puuhataan yhdessä huoltajien kanssa. Messuille voi suunnitella lisäksi pisteitä, joissa huoltajat saavat tietoa esim. varhaiskasvatussuunnitelmasta ja siihen liittyvistä asioista sekä mahdollisuuden keskusteluun varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Huoltajille annetaan lisäksi mahdollisuus keskustella toistensa kanssa, vaikka kahvikupin ääressä.



Päiväkodin ryhmien omat osallistavat teemapäivät

Tavoite: Päiväkodin ryhmiin tutustuminen, huoltajien ja lasten osallistaminen, yhteisöllisyyden rakentuminen

Pikku-Kaarlen päiväkodissa ryhmät ovat nimetty eläinten mukaan. Teemapäivän voi rakentaa ryhmän "oman eläimen" ympärille. Päivässä voi olla eläintietoutta: millainen eläin on, missä asustaa, mitä syö, millainen pesä sillä on, miten se liikkuu jne. Ohjelmassa voi olla esim. liikuntaa, loruja, lauluja, askartelua. Ideaa voi käyttää myös koko perheen tapahtumaan, jossa jokaisella ryhmällä voi olla oma suunniteltu piste. Oravan pesä, Kondien pesä jne. (Koivula 2004, 112-143.)

Työpajat

Tavoite: Yhteisöllisyyden lisääminen, huoltajien mahdollisuus keskinäisen vertaistuen löytymiseen.

Päiväkodilla voidaan järjestää eri vuoden aikojen tai juhlien mukaan erilaista työpaja toimintaa. Pääsiäisenä voidaan pitää askartelutyöpajoja, jolloin valmistetaan erilaisia pääsiäisaskarteluja. Ystävänpäivän aikaan voi olla leipomistryöpajoja, jossa valmistetaan teemaan sopivia pieniä leivonnaisia, jotka voidaan nauttia yhteisesti päiväkodilla tai ottaa vaihtoehtoisesti mukaansa.



PÄIVÄKODIN LIIKUNTAPÄIVÄ

Tuhatjalkainen

Tavoite: Yhdessä leikkiminen, yhteishengen rakentaminen

Leikkiä voi olla ulkona rajatulla alueella tai sisällä esim. liikuntasalissa. Yksi leikkijöistä on tuhatjalkaisen pää. Hänen tehtävänsä on kerätä itselleen vartalo muista leikkijöistä. Tavoitteena on, että tuhatjalkainen pysyy kasassa, ainoastaan pää ja tuhatjalkaisen viimeinen osa saavat ottaa kiinni vapaana olevia. Leikki jatkuu niin pitkään, että kaikki on saatu kiinni. Tämän jälkeen tuhatjalkainen voi pään johdolla kiertää kävellen erilaisia reittejä ja lopuksi pää voi yrittää ottaa häntää kiinni.

Pitkospuut

Tavoite: perheen yhdessä toimiminen

Tarvikkeet: laudanpätkiä, jotka ovat saman mittaisia. Voi käyttää myös muuta sopivaa materiaalia, esim. pahvilaatikosta tehtyjä paloja.

Perheen täytyy liikkua tietty matka laudan/pahvinpalan päällä liikkuen. Ideana on, ettei maata saa koskea. Perheen aikuiset auttavat lapsia. Lautoja/pahvinpaloja on kaksi. Koko perhe siirtyy kappaleelta toiselle, jonka jälkeen siirretään tyhjäksi jäänyt pala eteen ja siirrytään taas sen päälle.



Tehtävä rastit



Tavoite: Lasten ja heidän huoltajien yhdessä tekeminen ja osallistuminen.

Tarvikkeet: Järjestetään rasteja päiväkodin sisätiloihin ja/tai ulos. Rasteille tehdään kysymyksiä esim. mikä ei kuulu joukkoon tai mikä on pienin, suurin jne. Tai helppoja arvoituksia. Lapset kiertävät rasteja huoltajien kanssa yhdessä.

Rastit voivat olla myös jotain tekemistä, esim. liikkeitä tai lauluja.

Vinkki: Rastit voi myös toteuttaa muistipelinä. Asetellaan ympäri tilaa tai pihaa erilaisia esineitä, joita perheen täytyy painaa mieleensä ja yrittää muistaa mahdollisimman monta. Rastit voivat olla myös lasten suunnittelema.

Koko perheen jumpparata

Tavoitteet: Lasten ja huoltajien osallisuus, yhdessä tekeminen, yhteisöllisyyden rakentuminen

Tarvikkeet: Jumppaliikkeiden ohjeet radalle

Lapset suunnittelevat erilaisia jumppaliikkeitä. Jumppaliikkeistä tehdään rata liikuntasaliin tai ulos. Lapset kiertävät huoltajien kanssa suunnittelemansa radan.



QR-koodi suunnistus

Tavoite: Perheen osallistaminen ja yhdessä tekeminen. Mediakasvatus.

Tarvikkeet: Tulostetut QR-koodit



QR-koodi suunnistukseen tarvitaan älypuhelin tai tabletti, jossa on kameran lisäksi ohjelmisto, joka lukee QR-koodin. Ohjelmisto-sovelluksen voi ladata ilmaiseksi. Suunnistuksessa voi olla QR-koodeilla esim. kirjaimia, joita pitää etsiä tai tehtäviä, joita pitää suorittaa. QR-koodeja voi tehdä ilmaiseksi esim. osoitteessa <http://www.qr-koodit.fi/generaattori>. Osoitteessa on myös tietoa QR-koodeista.

Lasten ja huoltajien yhteiset olympialaiset

Tavoite: Osallistaa huoltajia mukaan päiväkodin toimintaan. Mukava yhteinen tekeminen lasten, huoltajien sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa.

Päiväkodin lasten ja huoltajien yhteiset olympialaiset voivat olla tapahtuma, johon lapset ovat suunnitelleet lajit. Olympialaisia järjestettäessä voi pohtia, kisailevatko lapset omien huoltajien kanssa vai lapset ja huoltajat vastakkain. Lajeina voi olla esim. pallonheittoa, karhukävelyä, vauhditonta pituushyppyä, erilaisia ratoja, tasapainottelua jne. Jokainen osallistuja palkitaan esim. diplomilla.

Maatilaretket

Tavoite: Päiväkodin ja huoltajien yhteistyön tukeminen. Lapsille eläin ja ruoka-tietouden jakaminen.

Päiväkoti voi järjestää päiväkodin ja perheen yhteisiä retkiä. Mainioita kohteita ovat maatilat, jossa lapset pääsevät näkemään ja tutustumaan erilaisiin eläimiin ja työkoneisiin, jotka yleensä kovasti kiinnostavat. Tarjolla voi olla traktori- tai poniajelua. Samalla lapsille saadaan kerrottua, mistä ruoka tulee.



Metsäretket

Tavoite: Päiväkodin ja huoltajien yhteistyön tukeminen. Luontokasvatus.

Päiväkoti voi suunnitella yhteisen retken tekemistä perheiden kanssa myös metsään. Syksy voi olla ajankohtana esimerkiksi hyvä, jolloin voidaan yhteisesti kerätä marjoja päiväkodille. Metsässä on mahdollisuus toteuttaa pientä "kisailua" luontovisailun, luontobingon merkeissä tai retkellä voidaan keskittyä ihan vain kasvien, eliöiden, eläinten tunnistamiseen. Retkelle voidaan ottaa yhteiset eväät mukaan, jotka voidaan nauttia loppuksi.



Soitto- ja musiikki iltapäivät

Tavoite: Huoltajien osallistaminen. Yhdessä musisoiminen ja musiikkiin innostaminen.

Päiväkodilla voidaan järjestää yhteisiä laulutunneita koko perheelle. Tapahtumassa voidaan laulaa yhdessä, tai osallistujille annetaan siellä mahdollisuus erilaisten soittimien kokeiluun.



Yhteinen ravintolapäivä

Tavoite: Yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyyden parantaminen.

Huoltajat ja päiväkodin henkilökunta voisivat yhdessä alusta alkaen suunnitella yhteistä ravintolapäivää. Kaikki olisivat mukana suunnittelussa, valmistamisessa ja toteutuksessa ja lopuksi nauttimassa yhteisestä ateriasta.

Ammatteihin/harrastuksiin tutustumista

Tavoite: Huoltajien osallistaminen, erilaisten ammattien ja harrastusten esitteleminen ja tutuksi tuominen lapsille.

Huoltajat voivat tulla mahdollisuuksien mukaan päiväkodille esittelemään omia ammattejaan/harrastuksiaan. Päiväkodille/pihamaalle voi tuoda näyttille, vaikka traktorin tai eläimen, jos se liittyy huoltajan ammattiin/harrastukseen.

Toisena vaihtoehtona lapset voivat käydä mahdollisuuksien mukaan tutustumassa sellaisten huoltajien ammatteihin, joiden on vaikea tuoda sitä konkreettisesti näyttille, kuten leipuri tms.



Huoltajien taidot päiväkotiin

Taitojen hyödyntäminen esim. juhlissa. Halukkaat soittotaitoiset voivat tulla säestämään lapsia tai laulamaan jotain lasten kanssa. Tähän ei vaadita välttämättä paljoa yhteistä harjoittelu-aikaa. Huoltajia voi olla esim. laulamassa jonkin tietyn osan laulusta ja lapset laulavat kertosaäkeen.

Huoltajat voivat myös tulla halutessaan pitämään päiväkodille leikki- laulu- tai taidetuokioita.

VANHEMPAINILLAT

Pikku-Kaarlen päiväkodissa tehdyissä ideapilvessä ja avoimissa haastatteluissa (huhti-toukokuu 2019) tuli esille palaute/ideaboxit, joita voisi käyttää ja on käytettykin ennen vanhempainiltoja sekä toimintakauden lopussa. Tärkeänä asiana tuli esiin myös huoltajien osallistaminen jo vanhempainiltojen ja juhlien suunnitteluvaiheessa. Kyselyjen avulla voisi selvittää huoltajien mielipiteitä esim. ajankohdasta, tilaisuuden pituudesta, sisällöstä sekä vaikka mahdollisesta halukkuudesta osallistua konkreettisesti johonkin juhlaan, esim. laulamalla, säestämällä, leipomalla jne.

Vanhempien osallistamiseksi tarvitaan varhaiskasvatuksen henkilökunnalta aktiivisuutta ja avoimuutta. Tärkeä osa osallisuudessa on verkostoituminen toisten huoltajien kanssa. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on tärkeä työväline osallistamisessa, jonka tekoon tulisi innostaa myös lapset ja huoltajat mukaan. Yhteinen toiminnan kehittäminen heijastuu positiivisella tavalla varhaiskasvatuksen arkeen. Se lisää yhteisöllisyyttä, avoimuutta ja vuorovaikutusta. Varhaiskasvatussuunnitelmaa voi käsitellä huoltajien kanssa toiminnallisten työtapojen kautta. (Heinonen ym. 2016, 230-231.)



Liikunnallinen vanhempainilta

Tavoite: Perheiden yhteistä aikaa. Päiväkodin alue voi tulla huoltajille entistä paremmin tutuksi.

Liikunnallinen vanhempainilta on oivallinen tapa järjestää vanhempainilta, jolloin koko perhe voi liikkua yhdessä. Vanhempainillan voi toteuttaa kuvasuunnistuksena tai vaikka aarteen etsintänä päiväkodin alueella.



Toiminnallinen vanhempainilta

Tavoite: Yhteisöllisyys

Toiminnallisen vanhempainillan voi toteuttaa tekemällä yhteisen eväsretken jonkin lähimetsään, leikkipuistoon tai muualle luontoon. Yhteinen retki lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja samalla se voi madaltaa kynnystä keskustella päiväkotiarkeen kuuluvista asioista.

Vanhempainkahvila

Tavoite: Mahdollisuus ajatusten vaihtoon ja keskusteluun päiväkodin kasvattajien ja muiden huoltajien kanssa. Mahdollistaa mahdollisimman monen huoltajan osallistuminen.

Vanhempainillan sijaan voi järjestää vanhempainkahvilan. Kahvila voi olla joustava, jonne voi saapua esim. lapsen hakuajan mukaan. Kahvila on rennompaa paikka keskustella päiväkodin ajankohtaisista asioista ja se mahdollistaa myös keskustelun muiden huoltajien kanssa. Lapset voivat osallistua vanhempainkahvilaan esim. leipomalla huoltajille kahvileipää ja koristelemalla pöytiä.

Drive in- vanhempainilta



Tavoite: Mahdollistaa huoltajien osallistuminen vanhempainiltaan joustavasti.

Drive-in- vanhempainillassa on joustava aika, jolloin vanhempainiltaan voi tulla. Tämä antaa huoltajille mahdollisuuden osallistua vanhempainiltaan joustavasti. Päiväkotiin voi järjestää eri pisteitä, joissa on eri keskustelun aiheita päiväkodin toimintaan ja varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyen. Jokaisessa pisteessä on päiväkodin työntekijä. Huoltajat voivat kiertää oman mielenkiinnon ja tarpeen mukaan pisteitä. Keskusteluissa esille tulevat asiat kirjoitetaan ylös fläppipaperille tai post-it-lapuille. Näitä voi hyödyntää päiväkodin arjen suunnitteluun.

Learning-cafe huoltajille

Tavoite: Huoltajien osallistaminen. Tiedon ja ideoiden kerääminen huoltajilta.

Tarvikkeet: Paperi ja kynä jokaiselle learning-cafe-pisteelle.

Learning-cafe on menetelmä, jossa kierretään ryhmissä pisteitä ja pohditaan siinä olevaa aihetta. Yksi ryhmäläisistä kirjaa keskustelussa tulevia asioita ylös.

Jokainen ryhmä kiertää jokaisen pisteen. Learning-cafeessa on ohjaaja, joka ottaa aikaa, jonka aikana keskustelu ja kirjaaminen tapahtuu. Loppua kohden aikaa voi lyhentää, jos ohjaaja huomaa, ettei täydentäviä ideoita ja keskustelua asiasta enää synny.

Learning cafe-pisteet esim.

- Positiivisia asioita lapsista
- Millaisia asioita lapsi tykkää tehdä kotona/perheen kanssa
- Asioita, joita huoltajat toivovat
- Asioita, joita huoltajat haluavat kysyä



Vanhempainilta vai perheilta

Huoltajilla voi olla helpompaa osallistua iltaan, johon he voivat tulla lasten kanssa. Illassa voi olla lasten suunnittelemaa tekemistä, tarjoilua ja myös tietoa, jota tarjottaisiin vanhempainillassa. Perheillassa sekä huoltajat, että lapset voivat osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun. Huoltajien osallistumista voi edistää myös, jos päiväkodilla on mahdollisuus järjestää lapsiparkki vanhempainillan aikana. Tämä mahdollistaa osallistumisen myös niille, joilla on hankala saada lapsenvahtia.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa voi käydä läpi leikin, juhlien ja tapahtumien kautta. Perinteisen vanhempainillan sijaan tärkeitä varhaiskasvatukseen liittyviä asioita voi kertoa muun toiminnan ohessa, johon koko perhe osallistuu. Esim. laaja-alaisen oppimisen osa-alueita voi käsitellä niihin kuuluvien toimintojen kautta.

Lasten tekemät kutsut vanhempainiltaan

Lasten henkilökohtainen kutsu vanhempainiltaan voi olla vaikuttavampi, kuin esim. sähköposti. Lapset voivat aluksi suunnitella itse, millaiset kutsut he haluaisivat huoltajilleen. Tärkeää on varata tarpeeksi aikaa, jotta kutsut lähtevät koteihin ajoissa.



HUOLTAJIEN PALAUTE VARHAISKASVATUKSESTA

Arviointia, jota huoltajat antavat varhaiskasvatuksesta voidaan tarkastella päivittäisenä tai systemaattisena arviointina. Päivittäinen arviointi liittyy usein arkiin tilanteisiin ja se on yleensä suullista, jota annetaan tulo- ja lähtötilanteissa tapahtuvissa kohtaamisissa. Palautteen kohteena on yleensä arkiset tilanteet ja muut helposti havaittavissa olevat asiat, kuten lapsen perushoitoon liittyvät, lapsen kehitykseen ja käyttäytymiseen. Palautteen saaminen kuin sen dokumentoiminenkin on tärkeää, jotta huoltajilla on tunne, että annetulla palautteella on merkitystä. (Parrila & Fonsén 2016, 109.)

Systemaattisessa arvioinnissa selvitetään huoltajien mielipiteitä ja se viittaa suunnitelmalliseen laajaan arviointiin. Huoltajille suunnatut kyselyt, joita voidaan toteuttaa joko kunta tai yksikötasoisesti on yksi tyypillisimpiä menetelmiä. Systemaattista arviointia voidaan tehdä asiantuntijälähtöisesti tai asiakaslähtöisesti. Kunta tai varhaiskasvatusyksikkö määrittelee asiantuntijälähtöisessä arvioinnissa asiakkaan puolesta mm., mitä hän saa arvioida ja miten. Asiakaslähtöisessä arvioinnissa asiakas on puolestaan aktiivisesti mukana arvioinnin suunnittelussa. (Parrila & Fonsén 2016, 109.)

Huoltajille suunnatut kyselyt

Huoltajille voidaan laatia perinteisiä tyytyväisyys yms. kyselyitä, vaikka toimintakauden puolella välissä tai lopussa. Niissä voidaan kartoittaa huoltajien tyytyväisyyttä varhaiskasvatukseen tai onko jossain kehitettävää.



Palautepurkit

Tavoite: Palautteen saaminen toiminnasta

Tarvikkeet: Kaksi purkkia, joista toinen kertoo, että toimintaan ollaan tyytyväisiä ja toinen, että kehittämisen varaa olisi. Isoja helmiä.

Huoltajat voivat antaa palautetta päiväkodin toiminnasta pudottamalla helmen purkkiin. Tällä saadaan suuntaa siitä, kuinka tyytyväisiä huoltajat ovat toimintaan.

Vinkki: Kyselyä voi toteuttaa myös niin, että nimeää useampia arvioitavia asioita eri purkkeihin ja pyytää huoltajia laittamaan helmiä niihin, jotka ovat toteutuneet heidän mielestään parhaiten toimikauden aikana.

PERINTEITÄ JA YHDESSÄ TEKEMISTÄ

Heti alkuun päiväkodissa tulisi kiinnittää huomio toimintakulttuuriin ja tapaan olla vuorovaikutuksessa huoltajien kanssa. Huoltajilla tulisi olla heti alusta alkaen tunne, että on tervetullut. Yhteistyön merkityksellisyyttä on hyvä korostaa ja kysellä huoltajilta, miten he haluaisivat olla mukana päiväkodin arjessa. Päiväkodissa voisi olla joitain perinteitä, joita toteutetaan joka toimintakausi vahvistaakseen huoltajien ja päiväkodin yhteistyötä ja huoltajien osallisuutta.

Lapselle oma peitto

Tavoite: Osallisuus ja lapsen tärkeäksi tekeminen.

Päiväkodissa voi olla omia perinteitä, ja yksi voi olla peiton valmistaminen lapselle. Päiväkodilla voitaisiin toimintakauden alussa järjestää ilta/iltoja, jolloin huoltajilla olisi mahdollisuus tulla valmistamaan lapselle oma peitto ja nimikoida se. Peiton valmistamiseksi voi miettiä erilaisia tapoja toteuttaa. Peiton voi tehdä esimerkiksi ompelemalla sen tilkuista. Lapsi saisi peiton itselleen lopettaessaan varhaiskasvatuksessa. Peitto olisi mukava muisto päiväkodin ajoilta.



Valokuvataulu

Tavoite: Yhteishengen ja yhteisöllisyyden luominen ja tukeminen.

Huoltajat ja päiväkodin henkilökunta voivat yhdessä valmistaa yhteisen valokuvataulun toimintakauden alussa. Valokuvataulu voi olla kollaasityyppinen, jossa on kuvia kaikista lapsista. Valokuvatauluun on helppo lisätä kuvia, jos kesken toimintakauden tulee uusia lapsia. Taulu laitetaan seinälle sellaiseen kohtaan, josta lapset näkevät sen myös itse.

Ideat ja toiveet pilveksi, madoksi, puuksi

Tavoite: Huoltajien toiveiden näkyväksi tekeminen päiväkodin arjessa.

Tarvikkeet: Kartonkia tai paperia, kyniä, sinitarraa kiinnittämiseen. Päiväkodilla voi tehdä valmiiksi haluamansa pohjat, joihin toiveet ja ideat kirjoitetaan sekä haluamansa pohjan seinälle, johon huoltajat voivat kiinnittää toiveensa.

Vinkki: Ryhmien nimien mukaan tähän voi kehittää omaan ryhmään sopivan jutun.

Esim. oravien kävyt, jäniksen porkkanat jne.

Huoltajilta pyydetään toiveita ja ideoita päiväkodin toimintaan. Tämä tarkoittaa konkreettista tekemistä. Toiveet kiinnitetään näkyville niin, että huoltajat pysyvät myös seuraamaan toiveiden toteutusta päiväkodissa. Kun yksi toive on otettu suunnittelussa huomioon, voidaan se ottaa pois tai siirtää toteutettujen toiveiden kohtaan.

Toiveita voi kerätä esim. vanhempainillassa. Annetaan huoltajille tehtävä miettiä vähintään yksi toive päiväkodin arkeen ja laittaa se suunniteltuun pohjaan näkyväksi. Kirjoittamisen tarkoitus on hyvä ohjeistaa selkeästi. Kun vastaamiseen ei ole annettu paljon aikaa, ihmiset lähtevät yleensä kirjoittamaan välittömästi. Tämän voi toteuttaa myös ryhmätehtävänä. Vanhempainillassa huoltajat jaetaan pieniin ryhmiin. Pyydetään pohtimaan ja kirjoittamaan ylös 3 heistä tärkeintä asiaa, mitä toivovat lapsen oppivan seuraavan vuoden aikana.

Joulukalenteri

Tavoite: Yhdessä tekeminen. Yhteisöllisyys vahvistaminen ja varhaiskasvatuksen ja huoltajien yhteistyön vahvistaminen. Lasten kokemus tärkeänä olemisesta.

Huoltajat askartelevat lapsille joulukalenterin. Huoltajille järjestetään ilta, jossa he voivat käydä tekemässä omalle lapselleen yllätyksen joulukalenteriin. Askartelun lomassa voi antaa huoltajille infoa ja keskustella vasusta, päiväkodin tapahtumista jne. Lapset voisivat leipoa huoltajille kahvileipää.



Mitä tehtäis- purkki

Tavoite: Huoltajien osallistaminen päiväkodin arkeen

Tarvikkeet: Paperilappuja, kyniä, purkki, johon ehdotukset kerätään

Huoltajia pyydetään kirjoittamaan paperilapulle jokin leikki. Se voi olla omasta lapsuudesta tai jotain, mitä he tekevät lapsen kanssa kotona. Leikit kerätään purkkiin, josta lasten annetaan nostaa vuorotellen leikkejä pitkin toimintakautta. Sitten tehdään, mitä lapussa lukee!

Vinkki: Tämä voi olla myös esim. laulupurkki, johon voi huoltajat voivat laittaa lauluja. Purkkiin voi osallistaa myös lapset niin, että huoltajat ja lapset miittivät yhdessä tekemistä ja laittavat ideat purkkiin.



Lasten mielenkiinnon kohteita huoltajien kertomana

(nämä voi koota myös esim. puuksi)

Tavoite: Huoltajien osallisuus päiväkodin toiminnassa. Mahdollisuus oppia tuntemaan lasten mielenkiinnon kohteita päiväkodin ulkopuolella ja hyödyntää niitä työssä.

Tarvikkeet: Riippuen siitä, miten huoltajien kertoma halutaan tuoda esiin päiväkodin toiminnassa. Jos ajatuksena on tehdä esim. puu, huoltajat voivat kirjoittaa, vaikka lehden muotoon leikatuille lapuille lasten mielenkiinnon kohteita.

Lasten mielenkiinnon kohteita käytetään päiväkodin arjen suunnittelussa. Jos mielenkiinnon kohteina tulee konkreettisia leikkejä ja tekemistä, voi puusta käydä poimimassa lehden hetkiin, joihin kaivataan tekemistä.

Yhteisötaidetta

Tavoite: Huoltajien osallistaminen ja osallisuuden näkyväksi tekeminen päiväko-
tiin.

Tarvikkeet: Seinälle tai lattialle kiinnitettävä suuri paperi (voi olla koottu pie-
nemmistä tai rullapaperia), kyniä, liituja, tusseja, maalausvälineet, tarvittaessa
lattian suojaus

Toteutettavaksi päivään, jossa huoltajat ovat mukana. Lapset ja huoltajat käy-
vät piirtämässä paperille. Teokseen voi antaa aiheen tai piirtäminen voi olla va-
paamuotoista. Tavoitteena, että paperille ei jää tyhjää tilaa! Taustalla voi soida
musiikkia. Tätä voi käyttää osallistamaan lapsia ja huoltajia päiväkodin toimin-
nan suunnittelussa. Huoltajat voivat piirtää toimintaan liittyviä toiveita yhdessä
lasten kanssa. Leikkejä, retkiä ym. Piirtämistä voi käyttää myös arviointiin. Lap-
sia ja huoltajia voi pyytää piirtämään asioita, jotka he ovat kokeneet hyvinä ku-
luneen toimintakauden aikana.



Satuilua

Tavoite: Lukemisen edistäminen, huoltajien osallistaminen

Tarvikkeet: Tilojen järjestäminen, erilaisia satukirjoja

Järjestetään päiväkotiin ja/tai ympäristöön pisteitä, joissa on erilaisia teemoja. Voi olla esim. eläinsatuja, ystävydestä kertovia satuja, kuva- ja kosketuskirjoja, autokirjoja, prinsessasatuja jne. Huoltajat kiertävät pisteitä lasten kanssa ja lukevat heille satuja. Huomioi ympäristö: istuimia ja tilaa, jossa voi rauhoittua lukemiseen ja kuunteluun.

Vinkki: Satupäivän voi järjestää myös niin, että pyydetään isovanhempia eri pisteille lukemaan ja lapset kiertävät kuuntelemaan erilaisia satuja.



Maataide

Tavoite: Yhdessä tekeminen. Luonnon materiaalien käyttäminen.

Tarvikkeet: Ympäristö, josta löytyy erilaisia luonnon materiaaleja. Asfaltti tai hiekkapiha ei siis käy.

Anna tehtäväksi rakentaa luonnon materiaaleista esim. perheen lempipaikka, oma satumaailma tai vaikka jokin tekeminen, jota päiväkodissa voitaisiin toteuttaa. Jokainen ottaa oman tilansa ja rakentaa esim. kävyistä, heinistä, oksista ja kivistä oman teoksensa. Dokumentoidaan valokuvaamalla.



LAPSEN VAHVUUDET KESKIÖSSÄ

Lapseni on...

Tavoite: Lapsen vahvuuksien ja hyvien ominaisuuksien esille tuominen.

Huoltajille annetaan "kotitehtäväksi" kirjoittaa omasta lapsestaan positiivisia asioita paperille. Ne voivat liittyä lapsen luonteeseen, vahvuuksiin tai taitoihin. Laput tuodaan päiväkodille, jossa ne kiinnitetään seinällä olevalle yhteiselle pohjalle kaikkien nähtäville, joka voi olla esimerkiksi sydämen muotoinen. Ystävänäpäivä voi ajankohtana olla hyvä, miksei milloin vain.



Viikon tähti

Tavoite: Lapsen kokemus kuulluksi tulemisesta ja yksilöllisen huomion saamisesta. Lapsi saa tuoda esille omia mielenkiinnonkohteitaan ja asioita, joista tykkää.

Päiväkodilla voitaisiin laatia lyhyt ja selkeä haastattelu, jonka lapsi vie mukanaan kotiin. Kotona yhdessä huoltajien kanssa lapsi saisi täyttää haastattelun.

Esimerkki "haastattelusta"

Viikon tähti on



perheeseeni kuuluu:



kuva minusta

Lempiväriini on:

Lempiruokani on:

Mieluisin leluni:

Parhaat kaverit:

Haastattelun lisäksi lapsi voi tuoda mukanaan muutaman valokuvan itsestään. Halutessaan lapsi voi tuoda mukanaan lempilelunsa ja cd-levyn, josta voitaisiin kuunnella lapsen lempilaulu.

Päiväkodilla varattaisiin joka viikko yhdelle lapselle aikaa niin, että tämä saa esitellä muille tuomiaan kuvia ja tavaroita. Kasvattaja toimii lapsen apuna, vaikka haastattelijan roolissa, jotta lapsi voi kertoa haastattelun sisällöstä.

Tavoite: Lapsen kokemus kuulluksi tulemisesta ja yksilöllisen huomion saamisesta. Lapsi saa tuoda esille omia mielenkiinnonkohteitaan ja asioita, joista tykkää.



Vahvuuskukkaset

Tavoite: Huoltajien osallistaminen tuomaan esille lasten vahvuuksia ja positiivisia asioita.

Tarvikkeet: Eri värisiä kartonkeja, joista on leikattu valmiiksi kukan osat.

Huoltajat tekevät lapsille vahvuuskukkaset. Kukan keskusta ja terälehdet valmiiksi leikattuna. Huoltajille jää vain liimaus ja kirjoittaminen. Kirjoitetaan lapsen vahvuuksia ja hyviä asioita lapsesta kukan terälehtiin.

Luonteenvahvuudet

Tavoite: Luonteenvahvuuden harjoittaminen ja vahvistaminen

Luonteenvahvuuksia käsitellessään päiväkodilla voidaan ottaa johonkin vahvuuteen liittyvä tehtävä. Jos käsittelyssä on vaikka sinnikkyys niin lapsi voi yhdessä kasvattajan kanssa miettiä, minkä asian opettelu voisi tarvita sinnikkyyttä juuri kyseisellä lapsella. Asia voi olla, vaikka kengännauhojen sitominen tai pyörällä ajamaan opettelu. Tämä asia kirjoitetaan lapulle, samalle, johon kasvattaja on alkuun kirjoittanut kyseisestä vahvuudesta. Tämän jälkeen paperi lähtee kotiin ja yhdessä huoltajan kanssa lapsi voi harjoitella taitoa. Sovitun ajan kuluttua paperit palautetaan päiväkodille, johon huoltaja on kirjoittanut palautetta, kuinka harjoittelu on sujunut.

uteliaisuus arviointikyky oppimisen ilo
 rakkaus reiluus johtajuus ryhmätyötaidot
 näkökulmanottokyky rohkeus rehellisyys
 innostus sosiaalinen älykkyys
 anteeksi antavuus vaatimattomuus harkitsevaisuus itsesää-
 tely kauneuden ja erinomaisuuden arvostus
 kiitollisuus toiveikkuus huumorintaju
 hengellisyys myötätunto sisu
 ystävällisyys sinnikkyys
 luovuus

Yllätys huoltajilta

Vanhempainillassa huoltajat voivat kirjoittaa omalle lapselleen viestin, jonka he piilottavat ryhmän tilaan. Lapset saavat etsiä viestit seuraavana päivänä, kun tulevat hoitoon. Viestissä voi olla positiivisia asioita lapsesta ja kannustavat terveiset huoltajilta. Huoltajat voivat piirtää myös lapsestaan kuvan.



Kirje tontulta

Tavoite: Lapsen itsetunnon vahvistaminen ja tunne olevansa tärkeä.

Huoltajat saavat tehtäväkseen kirjoittaa omalle lapselleen kirjeen, joka palautetaan päiväkodille hyvissä ajoin ennen joulukuun alkua. Kirjeessä keskitytään lapsen positiivisiin puoliin ja siinä voidaan kertoa "miksi olen sinusta kiitollinen".

Joulukuussa lapset saavat kirjeitä omilla vuoroillaan, joulukalenterin tapaan.

Vuorot voidaan arpoa tai kasvattajat päättävät etukäteen minä päivänä kukin saa avata luukun ja saa kirjeen. Kirje luetaan lapselle ääneen.

TARINAT JA KUVAT JAKOON

Kasvun kansio

Tavoite: Arjen näkyväksi tekeminen ja huoltajien osallistaminen

Huoltajien osallisuutta voidaan lisätä tekemällä lapsille omat kasvun kansiot, johon dokumentoidaan lasten arkea päiväkodissa ja kasvun eri vaiheita. Kasvun kansio voi olla perinteinen kansio tai sitten sähköisessä muodossa oleva, mikä on yleistymässä. Sähköisessä muodossa toteutetun kansion tekemiseen on huoltajien helpompi mahdollisuuksien mukaan osallistua. Päiväkodin lisäiltyä kuvia lapsen arjesta, lapsi voi sanoittaa huoltajille mitä kuvissa tapahtuu, voi huoltaja kirjata tämän jälkeen kertoman osaksi kansiota. Huoltajilla on mahdollisuuksia myös lisäillä kuvia ja tarinoita kodin arjesta kansioon.



Sosiaalinen media

Tavoite: Arjen näkyväksi tekeminen.

Sosiaalista mediaa voi hyödyntää monella tapaa osallistaakseen huoltajia päiväkodin arkeen. Päiväkodilla voi olla omat Facebook sivut, jonne on helppo päivitellä päiväkodin arjesta kuvia ja kertomusta, jolloin huoltajien on helppo päästä osalliseksi arjen tapahtumiin. Päiväkotiryhmä voi ylläpitää myös omaa blogia, jonne voidaan päivitellä kuulumisia, huomioiden lasten kuvausluvut ja -kiellot yms.

Viikonloppuvihko

Tavoite: Huoltajien ja lasten osallistaminen. Jokainen lapsi saa vuorollaan kertoa omasta viikonlopustaan ryhmälle.

Viikonloppuvihko kiertää lasten kodeissa ja siihen kirjoitetaan viikonlopun puuhia yhdessä huoltajien kanssa. Vihkoon on lapsen mahdollisuus myös piirtää viikonlopun puuhista. On tärkeää korostaa, että vihkoon voi jokainen kirjoittaa omalla tavallaan sen verran, kuin tuntuu itsestä sopivalle. Vihkon mukana voi kiertää ryhmän oma pehmolelu, joka viikonloppukylässä lasten luona ja jonka seikkailuista vihkossa kerrotaan.



Päiväkodin arkea näkyväksi

Päiväkodin arjen näkyväksi tekemisellä huoltajat saavat tietoa oman lapsensa toimimisesta varhaiskasvatuksessa. Se tukee huoltajien ja varhaiskasvatuksen vuoropuhelua. (Heinonen ym. 2016, 226.)

Päiväkodin arkea voi tehdä huoltajille näkyväksi kuukausittaisella koosteella lapsiryhmän tekemisistä ja tapahtumista. Koosteessa voi olla kuvia ja lyhyitä, toimintaa selittäviä kertomuksia. Kooste voi olla esim. koteihin jaettava A4-kooste, jossa on lyhyesti menneen kuun puuhailuja. Siinä voi lisäksi olla tulevan kuun tärkeitä tapahtumia muistutuksena koteihin. Kuukausikooste voi olla myös ryhmän seinällä oleva "taulu", johon voi tulostaa kuvia huoltajien nähtäväksi. Info tyyppisellä taululla voi olla kuvien lisäksi myös tulevia tapahtumia. Näitä voi myös hyödyntää muistuttamaan esim. ottamaan välineitä, kuten sukset tai luistimet mukaan päiväkodille. Kuukausikoostetta täydentävät lasten askartelut ja piirustukset, jotka on hyvä laittaa esille niin, että huoltajilla on mahdollisuus nähdä ne. Askartelujen, piirustusten ym. kautta huoltajille välittyy tietoa varhaiskasvatuksen arjesta sekä omien lasten taidoista.

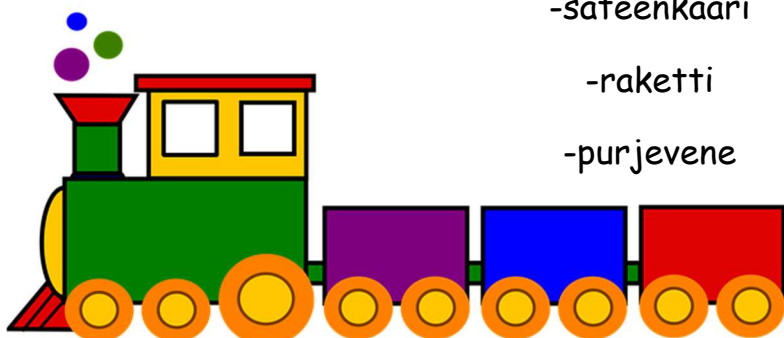


Oppimisen osa-alueet näkyville

Laaja-alaisen oppimisen osa-alueet voi näkyville erilaisin keinoin. Huoltajia voi myös pyytää laittamaan niiden toteutukseen ideoita tai toiveita. Lisäksi näillä keinoilla voi tehdä oppimisen osa-alueiden toteutusta näkyväksi huoltajille kuvien tai pienien kuvaavien kertomusten avulla. Tällä tavalla laaja-alaisen oppimisen osa-alueet tulevat myös tutuiksi huoltajille.

Taustana voi olla esim.:

- aarrearkku
- kuumailmapallot
- juna, jonka vaunut ovat oppimisen osa-alueet
- lasten maalaamat pilvet
- vahvuusvariksen puhaltamat saippuakuplat
- leija
- jänis, jolla on oppimisen osa-alueiden porkkanat korissa
- isot värikynät, jokaiselle osa-alueelle oma väri
- bussi
- rekka
- kukka
- sateenkaari
- raketti
- purjevene



VANHEMPAINTOIMIKUNTA

Vanhempien yhdistäessä voimansa yhteisen hyvän puolesta tekee se osallisuutta näkyväksi. Jos varhaiskasvatuksessa tarvitaan kehitystä ja muutosta, on vanhemmat vahva joukko. Vanhempaintoimikunta voi viedä ideoitaan ja mielipiteitään päättäjien kuultavaksi. Vanhempaintoiminta on yhdessä tekemistä ja vaikuttamista.

Vanhempaintoiminnassa olisi hyvä ottaa huomioon jäsenten omat vahvuudet, kiinnostus, aika ja ammattitaito. Myös selkeä työnjako helpottaa toimintaa.

Vapaaehtoisista vanhemmista koostuva vanhempaintoimikunta voi järjestää myyjäisiä tms., joilla kerätään rahaa päiväkotilasten hyväksi. Rahoilla voidaan järjestää lapsille jotain extraa, kuten konsertteja yms. tai ostaa päiväkodille leluja tai muuta tarvikkeita. Vanhempaintoimikunta voi olla järjestämässä päiväkodin lapsille myös erilaisia tapahtumia, kuten laskiaisriehan. ja erilaisia muita pihatapahtumia. Vanhempaintoimikunta voi olla mukana myös järjestämässä kahvitusta vanhempainiltoihin.

Tavoite: Huoltajilla mahdollisuus päästä vaikuttamaan lastensa arkeen ja hyvinvointiin. Myös toisten huoltajien kanssa verkostoituminen.



HUOLTAJIEN KANSSA KÄYTÄVÄT KESKUSTELUT

Lapsen tuonti- ja hakutilanteet

Lapsen tuonti- ja hakutilanteisiin tulisi sekä huoltajan, että kasvattajan varata riittävästi aikaa, jotta ehditään vaihtaa kuulumisia puolin ja toisin lapseen liittyen. Päiväkodin arjessa ehtii päivän mittaan tapahtumaan kaikenlaista, ja kaikkea ei ole mahdollista muistaa, joten muistin tueksi voi kehitellä omiin tarpeisiin sopivan "taulukon", johon voi kirjata tapahtumia päivän ajalta. Toisinaan lapsen vastaanottaa eri aikuinen, kuin joka luovuttaa lapsen, jolloin tietojen kirjaaminen ylös helpottaa tiedon kulkua. Iltavuorolainenkin osaa kertoa, mitä lapsi on tehnyt päivän aikana.

Lapsen nimi	tulo- ja lähtöaika	päiväunet	muuta huomi- oitavaa

Esimerkki taulukosta



Vasu-keskustelut

Jokaiselle päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle laaditaan varhaiskasvatussuunnitelma. Vasu tehdään yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsen suunnitelmaan kirjataan ylös yhdessä sovittuja tavoitteita sekä miten edistetään lapsen yksilöllistä oppimista, kehitystä ja hyvinvointia. (Nurmes 2019, 6.)

Huoltajien näkökulmasta vasun keskeinen merkitys on tiedon saaminen lapsen arjesta päiväkodissa. Koska huoltajat eivät ole seuraamassa millainen lapsi päiväkodissa on, mikä on lapsen tyypillistä käyttäytymistä siellä tai hänen toimintatapansa ja kaverisuhteensa, odottavat huoltajat työntekijöiden avaavan heille tätä maailmaa. Huoltajat pitävät varhaiskasvatuskeskusteluita tiedonantamisen tilanteina. Huoltajat tuovat esiin myös henkilöstön ammattilaisuuden ja asiantuntijuuden, vaikka ovatkin osaksi kiinnostuneita pelkän lasta koskevan arkisen tiedon saamisesta. Huoltajien näkökulmasta keskusteluissa on kyse myös asiantuntijan arvion ja näkemyksen saamisesta lapsesta. (Alasuutari 2010, 59.)

Nurmeksessa huoltajille annetaan Huoltajien sivu- lomake täytettäväksi, kun vasu-keskustelun ajankohta on sovittu. Lomakkeeseen huoltaja kirjaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun liittyviä asioita. Myös lapselle on oma sivu, johon kasvattajien tehtävänä on selvittää lapsen näkemyksiä. Molemmat lomakkeet liitetään osaksi vasua. Varsinaisessa vasu-keskustelussa voidaan keskustella myös mm. huoltajien ja lapsen lomakkeista mahdollisesti nousseita aiheita. Vasuun kirjataan yhdessä kasvattajan ja huoltajan kanssa pohtimia tavoitteita sekä keinoja ja menetelmiä, joilla niihin pyritään. (Nurmes 2019, 9.)

LÄHTEET:

- Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoidossa. Tallinna: Vastapaino.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell Oy.
- Kiertävä ideapilvi Pikku-Kaarlessa. 2019.
- Koivula, K. 2001. Potkua porukkaan. Ohjaajan kirja. Tampere: Tammer-paino Oy.
- Koivula, K. 2004. Hyvässä hoidossa. Perhepäivähoitajan virikekirja. Tampere: Tammer-paino Oy.
- Nurmes. 2019. Varhaiskasvatussuunnitelma Nurmeksen kaupunki.
<https://www.nurmes.fi//documents/183024/192912/Varhaiskasvatussuunnitelma+1.8.2017+alkaen.pdf/789df3d5-a674-4d14-94c5-16664c55ec5e>.
22.6.2019.
- Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016.
http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. 29.6.2019.
- Parikka-Nihti, M. 2011. Pieniä puroja. Kasvua kohti kestävä kehitystä.
- Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.). 2016. Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. Juva: Bookwell Oy.
- Pikku-Kaarlen avoimet haastattelut. 2019.
- Sääkslahti, A. 2018. Liikunta varhaiskasvatuksessa. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvattajan materiaalipankki. 2019. https://www.facebook.com/search/top/?q=varhaiskasvattajan%20materiaalipankki&epa=SEARCH_BOX. 17.6.2019.

Kuvat: bixabay. <https://pixabay.com/fi/>